
Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:1

Bok om kristen tro till svenska hushåll

Sammanfattning

Detta betänkande behandlar motion 2018:2, där kyrkostyrelsen föreslås få i uppdrag att ge ut en bok om kristen tro att dela ut till svenska hushåll. Utskottet konstaterar att *Lilla boken om kristen tro*, som kom ut 1992, var en lyckad satsning men att mycket har hänt sedan dess och samhället ser annorlunda ut på många sätt. Samhället präglas mer av mångfald i form av kultur, språk och religion och sättet att både distribuera och ta till sig information har förändrats. Utskottet menar att det arbete som idag pågår inom *Programmet för lärande och undervisning* svarar på det motionären vill uppnå. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Till betänkandet finns två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:2.

Motionens förslag

Motion 2018:2 av Lars-Ivar Ericson, Bok om kristen tro till svenska hushåll

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utge en bok om kristen tro att utdelas till svenska hushåll.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2018:2 i Ln 2018:8y, *bilaga*.

Bakgrund

1990 beslutade Svenska kyrkans centralstyrelse att en bok om kristen tro skulle produceras och spridas. Med boken ville Svenska kyrkan ge ett redskap till människor för att samtala om tro- och livsåskådningsfrågor samtidigt som man ville informera om vad kristen tro kan betyda.

Boken gavs ut första advent 1992 som ett led i ”Jubelåret”, kulmen på Svenska kyrkans bekännelsearbete, där man i ett tiotal år arbetade med den kristna bekännelsen och vad det betyder för människor idag. Boken kom att heta *Lilla boken om kristen tro* för att den var just en liten bok som handlade om kristen tro.

Lilla boken om kristen tro såldes under 1992 av bokförlaget Verbum till församlingarna i nära tre miljoner exemplar. Församlingarna bestämde själva om och i vilken

omfattning man ville beställa boken. De använde sedan olika metoder för att sprida boken. De vanligaste sätten var postutskick, dörrknackning och utdelning i kyrkan i samband med gudstjänstbesök. Linköpings stift distribuerade boken per post till samtliga hushåll medan det skilde sig åt mellan församlingarna i övriga stift.

Det var även möjligt att göra lokala editioner av bokens sista 16 sidor vilket alla stift och många församlingar gjorde. Sammanlagt gjordes ca ett åttiotal olika editioner av Lilla boken. Den översattas även till finska, engelska, teckenspråk och gjordes i en läsa-lätt version samt som ljudbokskassett.

I samband med utgivningen av Lilla boken gjordes även en uppmärksamman annonskampanj i TV, dags och kvällspress för att skapa intresse för boken.

I den utvärdering som gjordes efter satsningen uppgav ungefär hälften av Sveriges hushåll att de fått *Lilla boken om kristen tro*. 65 procent uppgav att de fått den per post, 20 procent genom ett personligt överlämnande och 10 procent att de själva på något sätt varit aktiva för att få den. Hälften av de som fått boken uppgav att de genom media och annonser hade hört talas om den innan de fick den. Det påvisades även ett positivt samband mellan de som sett annonserna och i vilken utsträckning de läst boken.

75 procent av de tillfrågade var positiva till denna typ av satsning och 30 procent av de som inte fått boken uppgav att de gärna skulle vilja ha den.

Aktuellt arbete idag inom Svenska kyrkan

Det finns inga liknade stora bokprojekt som *Lilla boken om kristen tro* inplanerade men det finns annat arbete som syftar till att förklara kristen tro. Kyrkomötet har under flera år påtalat behovet av att Svenska kyrkan stärker sitt arbete med lärande, undervisning och mission och kyrkostyrelsen har bland annat arbetat med detta genom satsningen *Dela tro – dela liv* som inleddes 2012 och fasas ut under 2018. Kyrkostyrelsen har dock sett behov av ytterligare satsningar och i redan i sin skrivelse till förra årets kyrkomöte KsSkr 2017:1 Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2018–2020 anger man som ett under planeringsperioden särskilt prioriterade områdena en genomgripande satsning på lärande och undervisning. Under 2018 har *Programmet för lärande och undervisning* satts.

I kyrkostyrelsens skrivelse till årets kyrkomöte *Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2019–2021* (KsSkr 2018:1) lyfter styrelsen fram sin genomgripande satsning på *Programmet för lärande och undervisning* (sid. 9 och 10). Satsningen ska skapa förutsättningar och redskap till fördjupning samt bidra till folkbildningen om kristen tro.

Programmet för lärande och undervisning

Kyrkoordningen beskriver syftet med församlingens grundläggande uppgift (föra gudstjänst, bedriva undervisning, utöva diakoni och mission) som att ”människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas”. Att detta har skett, kan alltså beskrivas som det övergripande och mycket långsiktiga målet för församlingarnas arbete.

Det övergripande och långsiktiga målet för programmet kan sägas vara att ha bidragit till att församlingarnas mål uppfylls genom att ha fått till stånd ett systematiskt och sammanhållet lärande i kristen tro i hela Svenska kyrkan: församlingar, stift och nationell nivå.

För programmet i sin helhet formuleras dels ett överordnat mål, dels ett antal underordnade mål:

- ◆ Församlingarnas arbete med lärande och undervisning har blivit mer omfattande, sammanhållet och systematiskt.
- ◆ Det finns välfungerande och förtroendefulla samverkansformer mellan stift och nationell nivå där frågor om lärande och undervisning kommuniceras och utvecklas.
- ◆ Församlingarna har genom den digitala plattformen fått tillgång till konkret stöd för sitt arbete med lärande och undervisning.
- ◆ Medlemmar och andra intresserade har genom den digitala plattformen fått tillgång till en bred och djup förståelse av kristen tro i enlighet med Svenska kyrkans teologiska tradition.
- ◆ Svenska kyrkans delaktighet och synlighet i det offentliga samtalet om religion, livsfrågor, etik och värderingsfrågor har stärkts och utvecklats.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:2.

Utskottet konstaterar i likhet med motionären att *Lilla boken om kristen tro* var en lyckad satsning i många församlingar. Utdelande av boken, som var kombinerad med en större kommunikationssatsning, gav möjlighet till möten och samtal. Men mycket har hänt sedan 1992 och samhället ser annorlunda ut på många sätt. Samhället präglas mer av mångfald i form av kultur, språk och religion och sättet att både distribuera och ta till sig information har förändrats. Utskottet menar att det arbete som idag pågår inom *Programmet för lärande och undervisning*, vilket syftar till att skapa förutsättningar och redskap till fördjupning samt till att bidra till folkbildningen om kristen tro, svarar på det motionären vill uppnå. Utskottet föreslår därför att motion 2018:2 ska avslås.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilander, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Vi reserverar oss mot utskottets förslag att avslå motion 2018:2 till förmån för motionen.

De goda erfarenheterna av utdelningen av En liten bok om kristen tro 1992 manar till efterföljd. En tidsenligt utformad bok passar in som en av pusselbitarna inom programmet lärande och undervisning. Att information finns tillgänglig på nätet är inget argument mot en bok, som kan väcka nyfikenhet och upptäckarglädje även hos den som inte aktivt söker kunskap om tro och kyrka. Bokens omfång, form, innehåll och distributionssätt bör skyndsamt utredas även om det är realistiskt att tänka att projektet tar åtskillig tid att förverkliga.

Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö och Elisabeth Sandlund

Reservation 2

Jag reserverar mig mot utskottets förslag att avslå motion 2018:2 till förmån för motionen.

Mikael Eskilandersson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2018:8y

Ny vuxenkatekes

Läronämndens yttrande över motionerna 2018:2 och 2018:4

I sitt yttrande Ln 2016:7y anförde Läronämnden: ”Om en översättning av hela Konkordieboken eller någon av dess skrifter ska antas av kyrkomötet fordras granskning i Läronämnden.” Motsvarande gäller om andra normerande lärodokument ska antas av kyrkomötet.

Uppsala den 30 augusti 2018

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Ann-Katrin Bosbach, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Åsa Nyström, biskop Thomas Petersson, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Marta Axner Ims, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winninge.

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:2

Konfessionella friskolor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:3 som handlar om att utreda och utveckla stödet till de församlingar som redan driver konfessionella friskolor eller tänker starta. Utskottet anser att Svenska kyrkans uppgift är att fokusera på barn- och ungdomsverksamhet och insatser i civilsamhället och föreslår därför att kyrkomötet ska avslå motionen i sin helhet.

Till betänkandet finns en reservation och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:3, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:3, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2018:3 av Torbjörn Aronson, Friskolor drivna av Svenska kyrkans församlingar

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur erfarenheter från friskolor som idag drivs med stöd av församlingar i Svenska kyrkan kan tas tillvara och spridas för att främja tillkomsten av fler friskolor med stöd av pastorat i Svenska kyrkan,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram riktlinjer för hur församlingar i Svenska kyrkan kan starta friskolor med en konfessionell profil som präglas av Svenska kyrkans tro och liv.

Bakgrund

Friskolereformen, som gjorde det möjligt för andra än kommuner att driva skolor, genomfördes 1992. Samtidigt infördes det fria skolvalet som gav eleverna rätt att välja skola. I dag går ungefär vart femte förskolebarn, vart åttonde grundskolebarn och var fjärde gymnasieelev i en fristående verksamhet. Skollagen 2011 slår fast att utbildning vid en skolenhet eller förskoleenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell. Lika så att undervisningen vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem ska vara icke-konfessionell. Utbildningen i övrigt vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem får ha en konfessionell inriktning, dock ska deltagandet i konfessionella inslag vara frivilligt.

Konfessionella friskolor

Det finns för närvarande i Sverige en judisk konfessionskola och ytterligare en judisk skola som inte längre räknas som konfessionell samt Vasa real som har ett judiskt högstadium som drivs av Stockholms stad, nio muslimska skolor och 58 kristna.

Svenska kyrkan driver idag endast en kristen konfessionsskola, St:a Maria Skolan i Alsike (Knivsta pastorat). Svenska kyrkan finns med som huvudmän i ytterligare två skolor, Grytnäs församling (Avesta) som driver Grytnäs skola och Västanfors-Västervåla församling (Fagersta) som driver Lindgårdsskolan. Dessa skolor har tidigare haft en konfessionell profil men skolorna drivs nu med annan profil. Även Höörs församling (Höör) var delaktiga i en ekonomisk förening som var huvudman för det som tidigare hette Lilla Edens kristna skola, men som idag har bytt namn (Edens förskola, skola och fritidshem) och som inte heller den längre räknas som konfessionell friskola, utan drivs med kulturprofil utifrån en svenskkyrklig värdegrund. Utöver dessa finns ett antal gymnasier som på olika sätt har koppling till Svenska kyrkans liv, lära och tradition.

John Movingers Gymnasium i Solna är verksamt sedan hösten 2015 och understöds ekonomiskt och personellt av Peter Isaac Béens Utbildningsstiftelse, en fristående stiftelse inom Svenska kyrkan, som även är huvudman för LM Engströms Gymnasium i Göteborg.

Det kan också nämnas att Stadsmission skolstiftelse tog över sex gymnasieskolor då John Bauer koncernen gick i konkurs. Skolorna är uttryckligen inte konfessionella och politiskt obundna.

Förskolor med konfessionell profil

Svenska kyrkans församlingar driver idag cirka 100 förskolor med konfessionell profil. Orsakerna till att de startats har varit skiftande och blandade. Vissa kommuner har velat ha fler utförare och uppmuntrat församlingar att starta förskolor. Svenska kyrkans egen barnverksamhet försvann till stor del i samband med maxtaxereformen, såsom kyrkans barntimmar och liknande, då föräldrarna satte sina barn i den allmänna förskolan i ökad utsträckning. Det har också startats förskolor som en del av församlingens pastorala strategi. Nationell nivå samarbetar med stiftens kring dessa förskolor och erbjuder bland annat Förskolechefsförum varje år (fortbildning och nätverksträff för förskolechefer). Den nationella nivån bistår i rådgivning kring frågor som rör den konfessionella profilen och bevakar den samhällseliga/politiska utvecklingen kring frågor som på olika sätt berör konfessionella skolor.

Referensgrupp för skola och kyrkan

Inom Sveriges kristna råd (SKR) finns referensgruppen för skola och kyrkan där Svenska kyrkan är representerad. I samband med att den nya skollagen trädde i kraft 2011 förändrades kyrkornas förhållande till skolan. Referensgruppen har som huvuduppgift att bevaka, analysera och opinionsbilda när det gäller frågor som har med religion i skolan att göra. Det handlar inte minst om förståelse för eleven som religionsbärare, kulturella krockar och etiska frågeställningar.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:3.

Utskottet betonar vikten av att i enlighet med gällande skollag särskilja på undervisning och utbildning. Undervisning ska vara ickekonfessionell medan konfessionella inslag får finnas i utbildning. Utskottet anser att kunskapen om den kristna tron är låg hos dagens skolelever men har delade meningar om huruvida en konfessionell skola kan fylla kunskapsbehovet och ge eleverna en kristen värdegrund att stå på.

Utskottet betonar vikten av att elever i skolan ges möjlighet att ta del av olika trosinriktningar och perspektiv. Utskottet anser att Svenska kyrkans uppgift är att fokusera på barn- och ungdomsverksamhet och insatser i civilsamhället. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motion 2018:3 i sin helhet.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Kyrkolivsutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Anna Lundgren, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss mot utskottets beslut och yrkar bifall till motion 2018:3, punkt 1-2.

Tidigare var Svenska kyrkan en naturlig del av svenskt skolväsende. De möjligheter som friskolereformen 1992 öppnar har hittills utnyttjats endast i mycket begränsad omfattning trots Svenska kyrkans fortsatt starka ställning i det svenska samhället och goda erfarenheter från Svenska kyrkans förskoleverksamhet.

Vi anser att det är dags att ta nya steg och att församlingarna behöver stöd och vägledning från Svenska kyrkan centralt för att en sådan process ska kunna starta.

Elisabet Stålhem Liljendahl, Anna-Karin Westerlund, Elisabeth Sandlund och Mikael Eskilandersson

Särskild mening

Vi vill uttrycka en särskild mening till förmån för förslaget i motion 2018:3.

Det finns en stor möjlighet för Svenska kyrkan att på ett ansvarsfullt och förtroendeskapande sätt agera i civilsamhället. Det gäller en rad olika områden och knyter direkt an till KsSKr 2018:1 om "Svenska kyrkan som en engagerad aktör i samhället".

SK 2018:2

I motionen lyfts ett angeläget område upp, skolan. Svenska kyrkans skulle med stor sannolikhet, genom ett seriöst agerande, positivt kunna bidra till samhällets bästa genom att utöka antalet skolor som på kristen värdegrund drivs med Svenska kyrkan som huvudman. Det finns därför god grund i uppfattningen att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda erfarenheter av pågående verksamhet, enligt motionens första att-sats, samt att ta fram riktlinjer om hur man bäst startar upp denna typ av verksamhet, i enlighet med motionens andra att-sats, för att underlätta för de församlingar som önskar att inom detta aktuella område bli en ”engagerad aktör i samhället”.

Kjell O Lejon och Bertil Olsson

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:3

Insatser mot arbetslöshet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:5 som handlar om hur Svenska kyrkan kan beskriva de insatser som görs riktat mot arbetslöshet samt hur det statistiskt går att följa denna verksamhet i utvecklingssyfte. Utskottet konstaterar att det inom Svenska kyrkan redan finns ett arbete riktat mot människor i arbetslöshet och möjlighet att samla in statistik. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen i sin helhet.

Till betänkandet finns en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:5, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:5, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2018:5 av Bengt Olsson och Margaretha Herthelius, Insatser mot arbetslöshet

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur Svenska kyrkans insatser mot arbetslöshet på ett enhetligt sätt kan beskrivas i syfte att utveckla verksamheten,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur statistik för Svenska kyrkans insatser mot arbetslöshet kan samlas in och på ett enhetligt sätt presenteras i syfte att utveckla verksamheten.

Bakgrund

Fakta om arbetslöshet i Sverige

I juli 2018 uppgick arbetslösheten i Sverige till 6 procent, vilket innebar att 339 400 personer var arbetslösa. Arbetslösheten varierar mellan olika åldersgrupper. Ungdomsarbetslösheten är högre än arbetslösheten i resten av befolkningen. Sedan år 2000 har ungdomsarbetslösheten legat högt, vilket talar för att det inte enbart är ett konjunkturproblem utan att det också finns strukturella orsaker. Höga ingångslöner kan göra det svårt för unga utan erfarenhet att få sitt första jobb. Turordningsreglerna gör att unga som precis fått en anställning får gå först när det blir sämre tider. Att många går ut gymnasieskolan utan fullständiga betyg bidrar också till problematiken. Arbetslösheten bland kvinnor är några tiondelar lägre än bland män. Bland ungdomar är den skillnaden ännu större där 12 procent av männen är arbetslösa jämfört med 8 procent av kvinnorna.

Den största skillnaden finns mellan inrikes- och utrikesfödda. Bland de som är födda i Sverige var 4 procent arbetslösa i juli 2018 jämfört med var femte utrikesfödd. Nästan hälften av alla arbetslösa är födda utanför Europa.

Den som har varit borta en längre tid från arbetsmarknaden har möjlighet att få ett introduktionsjobb. Det innebär att anställande part får ett bidrag till utbetalning av lön. Introduktionsjobb kan kombineras med studier. För de som deltagit i jobb- och utvecklingsgaranti eller är nyanlända, kan arbetsgivare få ekonomiskt stöd för att anställa någon inom vissa delar av välfärden eller hos kommunala och statliga myndigheter, så kallad extratjänst. Arbetsgivaren får då ett ekonomiskt stöd där stödet baseras på 100 procent av lönekostnaden för anställning motsvarande heltid. Extratjänst gäller för yrken inom sjukvård, äldreomsorg, funktionshinderomsorg, skola och fritidshem som är offentligt finansierade. Det gäller även för anställning hos kommunala och statliga myndigheter som inte bedriver någon affärsverksamhet.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Insatser mot arbetslöshet har tidigare behandlats i kyrkomötet. Motion 2005:25 hade förslag om diakonala insatser mot arbetslöshet där kyrkostyrelsen i samråd med arbetsmarknaden, Försäkringskassan och Församlingsförbundet skulle utforma en överenskommelse om samverkan i avsikt att underlätta rehabilitering av arbetslösa och långtidssjukskrivna genom möjligheter till arbetsträning och praktikarbete inom kyrkan. Kyrkolivsutskottet menade i sitt betänkande 2005:9 att det redan fanns stora möjligheter till lokal samverkan mellan församling, arbetsförmedling och försäkringskassa när det gäller rehabilitering av arbetslösa och långtidssjukskrivna och föreslog därför avslag på motionen. Kyrkomötet beslutade enligt utskottets förslag.

Svenska kyrkans insatser mot arbetslöshet

Under 2015–2017 genomförde Svenska kyrkans nationella nivå i samarbete med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Luleå, Strängnäs och Västerås stift projektet *Mer än jobb – Svenska kyrkans stöd till människor i arbetslöshet*. Projektet initierades genom en förfrågan från Arbetsförmedlingen och Luleå stift.

Projektet har kartlagt församlingarnas/pastoratens verksamhet för människor i arbetslöshet. Detta skedde via kyrkbussarna, den nationella nivåns enkätverktyg, under åren 2014, 2015 och 2017. Frågorna ställdes till kyrkoherdar. Av 382 svarande (2014) hade 27 procent, 103 stycken, särskild verksamhet för arbetslösa. För 83 procent av församlingarna var den särskilda verksamheten erbjudande om praktik eller arbetsträning. I drygt hälften av dessa församlingar fanns en stadig verksamhet som pågått i minst fyra år. Det var oftast personer med funktionsnedsättningar och de över 25 år som varit arbetslösa i mer än sex månader, som deltog i arbetsträning, rehabilitering eller arbetslivsintroduktion. Få utrikesfödda personer fanns med i den arbetslivsinriktade verksamheten. Deltagarna hade varierande arbetsuppgifter, vilka oftast handlade om kyrkogårdsarbete, husmorsarbete, vaktmästaruppgifter, uppgifter i butik (second hand) och administration.

Projektet *Mer än jobb* har samlat material som finns tillgängligt på Svenska kyrkans intranät med arbetsgivarstöd, mallar för lokala överenskommelser med Arbetsförmedlingen, kontaktpersoner i stiftet, inbjudan till utbildningar, goda exempel och inspiration i form av filmer från praktikplatser i församlingar samt artiklar om projektet. Under 2016 startades facebookgruppen www.facebook.com/groups/meranjobb, för att skapa möjlighet till erfarenhetsutbyten.

Från 2018 fortsätter *Mer än jobb* som ett diakonalt utvecklingsområde på den nationella nivån till stöd för stift och församlingar som vill driva hållbar verksamhet för människor som står långt ifrån arbetsmarknaden.

Under 2016 skrevs en nationell överenskommelse mellan Svenska kyrkan, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation och Arbetsförmedlingen till stöd för parterna på regional och lokal nivå för att lättare kunna etablera ett samarbete. Överenskommelsen följs årligen upp då bland annat aktuell statistik redovisas från Arbetsförmedlingen. Halvårsvis tillhandahåller Arbetsförmedlingen information om de arbetsmarknadspolitiska programbeslut som tagits för enskilda personer med placering i Svenska kyrkan. Mellan 2014 och 2017 har antalet personer i olika typer av arbetsmarknadsinsatser varierat mellan 1 100 och 1 300. Det har främst rört sig om placeringar i trygghetsanställning och lönebidrag. Arbetspraktik, arbetslivsinriktad rehabilitering, sysselsättningsplats. Särskilt anställningsstöd och instegsjobb var mer sällsynt förekommande.

Svenska kyrkans statistikinsamling

Svenska kyrkans statistikinsamling är en möjlighet till uppföljning, utvärdering, forskning och utveckling. Kyrkostatistiken började administreras på nationell nivå i början av 1970-talet. Statistiken ska innehålla både verksamhetsformer som funnits med en längre tid för att följa förändringar över tid men statistiken ska också beakta nya verksamhetsområden. Denna utökning sker dock medvetet långsamt. En förutsättning för att en statistikuppgift ska kunna följas över tid är att den räknats på samma sätt under alla år, vilket gör det möjligt att följa utvecklingen över tid.

Det som redovisas i verksamhetsstatistiken är ett urval av Svenska kyrkans verksamhet men i och med att församlingsverksamheten förändras pågår diskussioner om att ta med fler eller andra verksamheter såsom exempelvis specifik diakoni. Men frågor behöver utredas om vad som är möjligt att mäta med hög kvalitet i data och utan risk för att sekretess röjs inom exempelvis själavård och diakonalt arbete. Det som i dagsläget går att se är att den öppna verksamheten för vuxna, där mycket inrymmer en tydlig diakonal dimension, har ökat med 50 procent det senaste decenniet.

Statistik för Svenska kyrkans insatser mot arbetslöshet ingår inte i den löpande verksamhetsstatistiken, däremot kan den undersökas genom att regelbundet ställa frågor i den enkät som riktar sig till Svenska kyrkans anställda och förtroendevalda, i den nationella nivåns enkätverktyg, kyrkbussarna om det är önskvärt.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:5.

Utskottet konstaterar att det inom Svenska kyrkan redan finns ett arbete som riktar sig till människor i arbetslöshet. Genom bland annat projektet *Mer än jobb – Svenska kyrkans stöd till människor i arbetslöshet* finns ett bra stöd från nationell nivå till stift och församlingar. Goda exempel, utbildningar, arbetsgivarstöd, mallar med mera finns samlat på Svenska kyrkans intranät. Genom nationell nivåns enkätverktyg, kyrkbussarna finns möjlighet att kartlägga verksamheten. Utifrån det arbete som redan sker föreslår utskottet att kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:5 i sin helhet.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

*Sofia Rosenquist, ordförande**Anna Lundgren, sekreterare*

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhjem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Särskild mening

Jag vill uttrycka en särskild mening till förmån för förslaget i motion 2018:5.

Motionens tanke, uttryckt i två att-satser, är att beskrivning och statistikpresentation av Svenska kyrkans insatser mot arbetslöshet ska göras på ett sådant sätt att de goda exemplen kan tjäna som inspirationskällor.

Utskottet anser att det som motionärerna föreslår är tillgodosett genom de insatser som redan görs inom Svenska kyrkan. Bland annat beskrivs i bakgrundsbeskrivningen, via kyrkbussen (2014), att 27 procent av församlingarna hade särskild verksamhet för arbetslösa. Det är bra. Men det är ändå värt att notera att en majoritet, 73 procent av församlingarna, inte redovisade någon sådan verksamhet. Där ser åtminstone jag den klara förbättringsmöjlighet som motionens förslag syftar till. Om det nu var så att motionärernas förslag skulle anses vara tillgodosedda genom befintlig verksamhet, så borde utskottet i sitt ställningstagande till motionen åtminstone ha kommit till slutsatsen att den skulle kunna anses vara besvarad. Något annat ställningstagande är enligt min mening faktiskt märkligt.

Bengt Olsson

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:4

Svenska språkets ställning

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:14, där motionärerna föreslår att det ska utredas hur svenska språkets ställning i Svenska kyrkan ska kunna stärkas och tydliggöras. Utskottet anser att det svenska språket redan har en stark ställning inom Svenska kyrkan och föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Till betänkandet finns ett särskilt yttrande.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:14.

Motionens förslag

Motion 2018:14 av Leif Nordenstorm och Margaretha Herthelius, Svenska språkets ställning

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur det svenska språkets ställning i Svenska kyrkan ska kunna stärkas och tydliggöras.

Bakgrund

Den svenska språklagen

Språklagen (2009:600) syftar till att värna det svenska språket och den språkliga mångfalden i Sverige samt den enskildes tillgång till språk. Språklagens 4 § anger att svenska är huvudspråket i Sverige, det vill säga det svenska samhällets gemensamma språk. Det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas. Med allmänna avses myndigheter och offentliga beslutsfattande organ såsom riksdag och kommunfullmäktige. Språklagen anger vidare att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken respektive det svenska teckenspråket (8–9 §§). I 36 kap. 7 § kyrkoordningen finns bestämmelser om rätten att få använda samiska, finska och meänkieli i vissa sammanhang enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Engelska i det svenska språket

Enligt språkrådet, institutet för språk och fornminnen har vi fått ett ökat inflytande av engelska. Allt fler engelska ord och uttryck lånas in i det svenska språket men får försvenskad stavning och böjning. Inom svensk högskola och forskning skrivs till exempel i dag de flesta avhandlingar och vetenskapliga artiklar på engelska. Engelska är också koncernspråk på många storföretag, och engelska förekommer ofta i reklam

och medietexter. Engelska och svenska kommer därför alltmer att användas parallellt i det svenska samhället. Svenskan används dock fortfarande på de allra flesta områden och i stort står svenskan mycket stark om man jämför med andra språk i världen.

Utbildningsföretaget EF, Education First, tar årligen fram statistik på länders engelskkunskaper och i denna undersökning hamnar Sverige på en andra plats gällande kunskap och färdighet i det engelska språket. Många svenskar är bra på engelska och ser det som sitt andra språk.

Svenska kyrkans relationer till andra kyrkor och samfund

Den fjortonde avdelningen i kyrkoordningen innehåller ett ekumenikkapitel. Av inledningen till denna avdelning framgår det att Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan och har en kallelse till kyrkans synliga enhet. Många av Svenska kyrkans stift och församlingar har vänförsamlingar/ stift runt om i världen där utbyte sker av traditioner, böner, sånger med mera. Många församlingar anordnar pilgrimsresor och konfirmationsresor till exempelvis, Assisi, Iona och Taizé. Inom Iona och Taizé finns en rik sångskatt som kommit att användas också i Svenska kyrkans sammanhang. En del av dessa finns översatta till svenska, andra inte. Det finns likaså en engelskspråkig sång- och musikkatt som används i samhället i stort och likaså i Svenska kyrkan som många knyter an till, inte minst konfirmander och unga.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:14.

Utskottet delar motionärens mening om det svenska språkets betydelse i Svenska kyrkan. Utskottet anser dock att i Svenska kyrkan har svenska språket redan en stark ställning. Influenser från den världsvida kyrkan i exempelvis gudstjänstsammanhang är många gånger berikande och hotar inte svenska språkets ställning. I Svenska kyrkan finns också en musikkatt från andra länder med sånger på andra språk.

Vidare anser utskottet att det svenska språket har behandlats med stort ansvar och med stor expertis gällande kyrkohandboksarbete och bibelöversättningar. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motion 2018:14.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Anna Lundgren, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilander, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Särskilt yttrande

SK 2018:4

Jag vill uttrycka ett särskilt yttrande med anledning av motion 2018:14.

Sverigedemokraterna tycker att motionens andemening rörande att stärka det svenska språket inom Svenska kyrkan är bra i grunden. Vi kommer ta med oss de positiva delarna till framtida bedömningar rörande svenska språkets ställning.

Mikael Eskilandersson

Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:5

Krisberedskap inom Svenska kyrkan

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:20 om Svenska kyrkans beredskap vid krissituationer. Utskottet konstaterar att Svenska kyrkans krisberedskap är väl fungerande och påminner om att den nationella nivåns ansvar omfattar att främja och stödja stiftens beredskapsorganisation men inte att styra vad som ska tas upp vid biskopens visitationer i församlingar. Utskottet konstaterar också att Svenska kyrkans krisberedskap inte är inriktad mot specifika händelser utan målet är att bygga förmåga och organisation som förmår hantera alla slags kriser. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Till betänkandet finns en reservation och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:20, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:20, punkt 2.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:20, punkt 3.

Motionens förslag

Motion 2018:20 av Aron Emilsson, Svenska kyrkans beredskap vid krissituationer

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att arrangera ett nationellt symposium om Svenska kyrkans beredskap och roll i händelse av kris och krig,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att tillse att beredskapsarbetet på lämpligt sätt övas minst vart femte år, samt att frågan tydligare accentueras i samband med stiftens visitationer i församlingarna,
3. uppdra till kyrkostyrelsen att i samråd med stiftens ta fram råd och riktlinjer för hur Svenska kyrkans stift och församlingar i egenskap av markägare i högre utsträckning kan bistå djurhållande lantbrukare med foder, eller andra vitala delar, i samband med torcka och krissituationer.

Bakgrund

Det svenska systemet för samhällsskydd och beredskap vilar på tre grundprinciper: Ansvarsprincipen, närhetsprincipen och likhetsprincipen. De är inte reglerade i lag utan bildar bakgrund till regelverk, ansvar och mandat.

Ansvarsprincipen innebär att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden, har motsvarande ansvar vid en störning eller kris. Alla aktörer som

berörs av en störning, direkt eller indirekt, har ett ansvar att agera även i osäkra lägen. Det ansvaret kallas ibland försiktighetsprincipen. Aktörerna ska också stödja och samverka med varandra.

Närhetsprincipen innebär att en störning eller kris ska hanteras där den inträffar, av dem som är närmast berörda och ansvariga.

Likhetsprincipen innebär att aktörer inte ska göra större förändringar i organisationen än vad situationen kräver. Verksamheten under samhällsstörningar ska alltså fungera som vid normala förhållanden, så långt det är möjligt.

Fram till relationsförändringen mellan Svenska kyrkan och staten den 1 januari 2000 reglerades kyrkans ansvar för den kyrkliga beredskapen i allmän lagstiftning. Det fanns dels bestämmelser om beslutsföret med färre ledamöter i fullmäktige och styrelser under krig eller krigsfara, dels bestämmelser om skyldighet att vidta vissa beredskapsförberedelser.

Svenska kyrkan har en viktig uppgift att fylla med sin vanliga verksamhet när samhället är i kris. Det har därför reglerats i kyrkoordningen att det finns en skyldighet att upprätta planer för kris och höjd beredskap på alla kyrkliga nivåer såvitt avser den egna verksamheten.

För den lokala nivån är den kyrkliga beredskapen reglerad i 2 kap. 11 § kyrkoordningen.

Församlingen eller, om församlingen ingår i ett pastorat, pastoratet ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för verksamheten under kris och höjd beredskap

Beredskap och krishantering i en församling handlar om att samverka med kommun, landsting/sjukvård, polis, stift och andra organisationer. Anordna gudstjänster och minnesstunder, svara för själavård, svara för psykosocialt stöd och diakonala insatser samverka lokalt, regionalt, inomkyrkligt och med andra trossamfund och andra aktörer, kommunicera och informera, tillhandahålla resurser, till exempel lokaler, förnödenheter och ordna nätverk av frivilliga. Församlingen planerar och övar sin egen beredskap. Församlingen har dessutom ett samhällsansvar för begravningsverksamheten (utom i Tranås kommun och Stockholms stad), kyrkliga kulturminnen, kyrkobokföring och arkiv.

För stiftsnivå är den kyrkliga beredskapen reglerad i 6 kap. 5 § och i 7 kap. 10 § kyrkoordningen.

Stiftet ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för verksamheten under kris och höjd beredskap. (6 kap. 5 §)

Stiftsstyrelsen ska verka för att beredskapsförberedelserna inom stiftet genomförs på ett ändamålsenligt sätt och med en enhetlig inriktning. (7 kap. 10 §)

Stiftskansliets roll omfattar samordning och stöd. Det ska verka för enhetlighet och ändamålsenlighet, planera och vara operativ på regional nivå. Stiftet ska utbilda och öva egen organisation, samverka ekumeniskt och interreligiöst, samverka med länsstyrelse, region, andra myndigheter och organisationer och samverka och samordna med nationell nivå (kyrkokansli och kyrkostyrelse). Stiftskansliet är vanligen inte direkt operativt utan stödjer församlingar, pastorat/kontrakt med resurser vid behov, kommunikation, samverkan och samordning.

För den nationella nivån är den kyrkliga beredskapen reglerad i 12 kap. 2 § kyrkoordningen.

Kyrkostyrelsen ska leda och samordna Svenska kyrkans beredskap. Kyrkostyrelsen ska också vidta de beredskapsförberedelser som behövs för verksamheten på den nationella nivån under kris och höjd beredskap.

Krishantering på nationell nivå omfattar att främja och stödja stiftens beredskapsorganisation före, under och efter en kris, leda och samordna, utbilda och öva egen organisation och i samverkan dela erfarenheter och utveckla arbetet. Nationell nivå ansvarar för att planera och vara operativ nationellt med egen krisledningsorganisation, samverka med myndigheter och andra organisationer centralt, representera Svenska kyrkan nationellt, samverka interreligiöst och ekumeniskt, samordna kommunikation inomkyrkligt och externt stödja krisberedskap för Svenska kyrkan i utlandet och internationella avdelningen.

På Svenska kyrkans intranät finns material och stöd för krishantering. Sedan 2008 finns en handbok i krisberedskap som kan användas av de enheter som vill. Handboken har uppdaterats och reviderats under våren 2018. Där finns även en webbutbildning som ger vägledning i hur arbetet med krisberedskap kan bedrivas.

Pågående arbete

Krissamordningen på nationell nivå arbetar med stöd och resurser till stiftet genom i första hand stiftens beredskapshandläggare. Nationell nivå har i samråd med handläggarna i stiftet utökat mötesfrekvensen från en till fyra gånger per år för samverkan kring prioriterade arbetsområden samt delning av information kring kris- och säkerhetsrelaterade frågor och inträffade händelser. Prioriterat är arbetet för civilt försvar som i grunden handlar om hela samhällets inneboende robusthet, motståndskraft och förmåga att hantera allvarliga kriser upp till ett väpnat angrepp. Förmågan att hantera kriser i fred ger grundläggande förmåga att hantera krigssituationer.

Svenska kyrkans krisplanering och krisberedskap är inte inriktad mot specifika händelser. Målet är att bygga förmåga och organisation som förmår hantera alla slags kriser. Med den målsättningen genomförs kontinuerligt utbildningar och övningar, till exempel som del av den internationella verksamheten respektive utlandskyrkans verksamhet. Idag sker samverkan med myndigheter på nationell nivå, främst Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, för att klargöra vilka behov och uppdrag Svenska kyrkan ska kunna stödja totalförsvaret med. Arbetet är även inriktat på att klargöra Svenska kyrkans interna behov av utvecklingsarbete för att kunna bedriva den mest angelägna verksamheten under en svår påfrestning och höjd beredskap. Men krisberedskapsförmågan i stift och församlingar varierar i hög grad beroende på hur arbetet prioriteras med tid och resurser.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Under förra årets kyrkomöte behandlade Organisationsutskottet i sitt betänkande O 2017:12 en motion (2017:138) i vilken föreslogs att kyrkomötet skulle uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag om att uttrycket kris och höjd beredskap skulle ersättas i kyrkoordningen med ”kris och katastrofsituationer samt under höjd beredskap”. Utskottet ansåg inte begreppet katastrof vara så etablerat att det var befogat att ändra kyrkoordningen på det sätt som motionären föreslog och föreslog därför att motionen skulle avslås. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:20.

Utskottet konstaterar att Svenska kyrkans krisberedskap är väl fungerande. Den ordning och ansvarsfördelning kring kyrklig beredskap som regleras i kyrkoordningen fungerar på ett tillfredställande sätt vilket inte gör det nödvändigt med nya uppdrag till kyrkostyrelsen inom detta område.

Utskottet vill påminna om att den nationella nivåns ansvar omfattar att främja och stödja stiftens beredskapsorganisation, men inte att styra vad som ska tas upp vid biskopens visitationer i församlingar. Det är respektive biskop som själv beslutar om detta.

Utskottet konstaterar vidare att Svenska kyrkans krisberedskap inte är inriktad mot specifika händelser utan målet är att bygga förmåga och organisation som kan hantera alla slags kriser. Detta har visat sig fungera väl under de senaste åren då Svenska kyrkans församlingar och stift deltagit i arbetet i samband med exempelvis skogsbränder och längre perioder av torka.

Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motion 2018:20 i sin helhet.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot utskottets beslut att avslå motion 2018:20 Svenska kyrkans beredskap vid krissituationer till förmån för motionen.

Sommaren 2018 visade hur viktigt det är att civilsamhället och det offentliga samverkar vid stora kriser och katastrofer. Svenska kyrkan fyller en viktig funktion i det arbetet. Den krisberedskap som finns runt om i församlingar och pastorat varierar och torka och skogsbränder kan lära oss att det bör säkerställas att vår beredskap är god och når upp till en hög standard. Om en eventuell kris uppstår är det viktigt att Svenska kyrkan lokalt kan bistå på bästa möjliga sätt, och ett nationellt symposium är en viktig byggsten i att gemensamt arbeta fram råd, rön och rutiner och inte minst att utbyta erfarenheter.

Repetition är kunskapens moder, för att säkerhetsställa kyrkans kapacitet vid större kris eller konflikt så är det viktigt att kyrkan med nationell samordning övar kyrkans beredskap kontinuerligt.

Årets extrema torka satte lantbrukare och djurbesättningar i en mycket svår situation med allvarliga följder såsom stor foderbrist och därmed nödslakt och slaktköer. Svenska kyrkan kan i egenskap av en av landets största mark- och skogsägare här göra en insats. Somliga stift var tidigt ute med att upplåta kyrkans mark till bete och slåtter där till exempel arrendatorer avstod, eller mark fanns att tillgå och vi anser utifrån årets erfarenheter att Svenska kyrkan på nationell nivå i samråd med stiftet bör ta fram råd och riktlinjer för hur fler kan göra detsamma och vår kyrka i högre utsträckning kan bistå lantbrukare i den här formen av krissituationer.

Mikael Eskilandersson

Särskild mening

I motionen lyfts tanken att anordna ett nationellt symposium för att belysa Svenska kyrkans beredskap vid krissituationer. Denna tanke kan med fördel bejakas. Detta av flera skäl, bland annat för att visa på det goda arbete som genomförts i skilda församlingar i krissituationer, exempelvis i samband med de stora bränderna under sommaren 2018, och därmed sprida erfarenheter och ge goda exempel på krisarbete inför möjliga kommande situationer i andra församlingar.

Vidare, ett nationellt symposium skulle inte endast kunna stärka svenskkyrkliga församlingars beredskap, utan även Svenska kyrkans beredskap på både nationell nivå och stiftsnivå. Dessutom skulle ett nationellt symposium även kunna ge Svenska kyrkan en möjlighet att inför samhället i stort dels visa på den vikt kyrkan lägger på sitt beredskapsarbete, dels på det goda arbete som de facto genomförts i olika krissituationer.

Jag föreslår därför att kyrkomötet beslutar bifalla motionens första att-sats.

Kjell O Lejon

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:6

Kommunikationsstrategi

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:29 om att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en kommunikationsstrategi kring vad Svenska kyrkan gör och står för. Utskottet delar motionärernas tankar om att Svenska kyrkans minskade medlemsantal måste tas på stort allvar och att frågan behöver finnas med i lokala församlings- och kommunikationsstrategier som kan stödjas och kompletteras av stift och den nationella nivån. Utskottet menar att mycket av det motionärerna efterfrågar finns med i det uppdrag som kyrkomötet redan gett kyrkostyrelsen vid 2017 års kyrkomöte, om att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att anse motionen besvarad.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att motion 2018:29 ska anses besvarad med vad utskottet anför.

Motionens förslag

Motion 2018:29 av Tomas Rosenlundh m.fl., Kommunikationsstrategi

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta en kommunikationsstrategi med mål att ge generell information till våra medborgare om vad Svenska kyrkan gör och står för.

Bakgrund

Medlemsutvecklingen i Svenska kyrkan

Antalet medlemmar i Svenska kyrkan minskar. Sedan år 2000, då kyrkan fick ändrad relation till staten, har antalet medlemmar minskat från nästan 7,4 miljoner medlemmar till 6 miljoner medlemmar år 2017. I medlemmar i andel av befolkningen innebär det en minskning från 82,9 procent år 2000 till 59 procent år 2017. Orsaken är både aktiva utträden och en generationsväxling, då äldre medlemmar dör utan att det tillkommer lika många nya medlemmar genom dopet. Sedan 1996 föds ingen till medlemskap i Svenska kyrkan, utan föräldrar väljer detta åt sina barn. Om inte doptalen förändras kommer effekterna av generationsväxlingen öka under de kommande decennierna. Nedgången i andelen av befolkningen som är medlem i Svenska kyrkan beror på att invandring ökar folkmängden och bidrar till ett mer mångreligiöst samhälle. I de prognoser som tagits fram av nationell nivå beräknas 45 procent av svenska folket vara medlemmar i Svenska kyrkan 2030 om utvecklingen följer samma mönster som de senaste decennierna.

Även antal dop, konfirmander, vigslar och gudstjänstbesök minskar över tid. Det finns regionala och lokala undantag från denna utveckling. I boken *Församlingar mot strömmen*, utgiven av Svenska kyrkan, beskrivs befolkningsomflyttningar inom Sverige och kyrksamheten som faktorer för de regionala och lokala skillnaderna. De församlingar som har ökat antalet medlemmar återfinns i storstadsnära kommuner med hög inflyttning och växande befolkning. Medan andra församlingar, framför allt i glesbygd, redan har mött en snabbare medlemsminskning till följd av utflyttning och generationsväxling.

Svenska kyrkan är inte ensam i denna utveckling utan antalet medlemmar minskar även i exempelvis frikyrkorna, de politiska partierna och andra traditionella folkrörelser. Även om engagemanget fortsatt är stort är inte ett livslångt medlemskap en självklarhet. Politiska partier har tappat hälften av sina medlemmar, men även fackföreningar samt miljö- och friluftorganisationer har haft vikande medlemstal de senaste decennierna. I stället är det vanligare att gå in och ut ur organisationer i olika faser av livet, att engagera sig utan att vara medlem eller i lösare nätverk. Svenska kyrkan är Sveriges största medlemsorganisation och har ännu inte påverkats fullt lika mycket som många andra organisationer. Medlemstalen har minskat med 20 procent på 20 år, vilket är i ungefär samma omfattning som för de traditionella frikyrkorna.

De senaste årens utträden

Under 2016 trädde fler än något tidigare år ut ur Svenska kyrkan. Totalt valde över 90 000 att aktivt träda ut, vilket var nästan dubbelt så många som föregående år. Det motsvarar 1,5 procent av medlemmarna. Detta var dels en effekt av medial granskning, dels följer det ökade antalet utträden ett mer övergripande mönster som för närvarande även präglar utvecklingen bland systerkyrkor och andra organisationer i Norden. Ett livslångt medlemskap är inte längre självklart.

Den största gruppen utträdare 2016 var i likhet med tidigare år unga 25–30 år, men under sommarmånaderna i samband med mediernas granskning av resor och representation i församlingar och utlandskyrkans ledning trädde främst äldre medlemmar med en lång relation till kyrkan ut. Detta var resultatet av att medlemmar blivit besvikna eller arga på företrädare för kyrkan i samband med mediegranskningar och mediedebatter. De som har en svag eller ljum relation med kyrkan har inte alls uppmärksammat händelsen.

Även under 2017 valde över 90 000 att lämna Svenska kyrkan. Under 2017 låg de aktiva utträdena betydligt över nivåerna för vanliga kyrkovalsår, vilket innebär att fler än någonsin tagit ett aktivt beslut att lämna Svenska kyrkan. Även om de flesta träder ut i samband med deklarationen eller slutskattebeskedet uppger närmare hälften av de svarande i Svenska kyrkans enkät till allmänheten avsaknad av tro på Gud som skäl till utträdet. Därefter kommer motiv som att medlemskapet inte känns meningsfullt (18 procent) och ekonomiska motiv (17 procent).

Yngre betonar avsaknad av tro något oftare än äldre, medan äldre i något högre grad uppger att de blivit upprörda eller arga på någon representant för kyrkan. Även om relativt få, knappt var femte, för fram ekonomi som enda eller huvudsakliga skäl så är det tydligt att ekonomi är en bidragande orsak till utträden. Utträdena kulminerar under tiden för deklaration på våren och då slutskattebeskedet kommer på hösten. På senare år har nätsidor och företag som marknadsför utträden ur Svenska kyrkan också haft kampanjer för att få medlemmar att lämna kyrkan, vilka varit särskilt intensiva under dessa perioder. Ekonomiska skäl kan vara att den med vacklande ekonomi efter sjukdom och arbetslöshet tvingas skära ned alla utgifter inklusive kyrkoavgiften trots

att medlemskapet upplevs som viktigt. Vanligare tycks dock det omvända vara, att den med hög inkomst upplever att kyrkoavgiften är oproportionerligt hög.

Det stora antalet aktiva utträden beror dels på att fler äldre med en lång relation till Svenska kyrkan valt att träda ut i samband med mediegranskningar, och dels på att den stora kullen född på slutet av 1980-talet och början av 1990-talet nu går in i en ålder där fler är påverkbara i förhållande till sitt medlemskap. Den unga generationen har de senaste två åren varit mer utträdesbenägen än tidigare år. Fortfarande är dock nästan 70 procent av de födda på 1990-talet medlemmar i Svenska kyrkan, men de har mindre kontakt med kyrkan och hög benägenhet att träda ur. Den åldersmässigt mest utträdesbenägna gruppen är 27-åringar. 2017 lämnade 4 procent av medlemmarna i den åldern Svenska kyrkan, jämfört med 1,7 procent av medlemmarna totalt. Det är brådskande att adressera det stora medlemstappet i den sista generationen som blev medlemmar genom familjetillhörighet vid födseln. De är många, de har en svag relation till kyrkan oavsett om de tror eller inte, och de fattar beslut om medlemskapet nu och de närmaste åren.

Den negativa utvecklingen fortsätter under 2018. Av dem som i november 2017 svarade på enkätfrågan om det är troligt att man fortfarande är medlem om ett år, uppger 1,7 procent att det inte alls är troligt och 4,2 procent att det inte är särskilt troligt. Benägenheten att träda ut är betydligt lägre bland de som är födda på 1930- och 40-talen, än bland de yngre. Bland 90-talisterna är benägenheten allra störst. Cirka 3 procent av de svarande i denna ålderkull uppger att det inte alls är troligt att de är kvar som medlemmar om ett år och 8 procent att det inte är särskilt troligt. Hur många av dessa som faktiskt går till aktiv handling i praktiken vet vi ännu inte.

Särskilt utträdesbenägna, utöver unga människor, är storstadsbor, män, höginkomsttagare, sverigedemokrater samt de som nyligen flyttat till en ny församling. Dessa grupper har relativt tydliga korresponderande drivkrafter till sitt utträde, och kan därför också adresseras som kommunikativa målgrupper.

I vilken mån Svenska kyrkan upplevs som relevant och meningsfull är starkt kopplat till kunskapen om vad kyrkan gör, vilken är låg i befolkningen som helhet. Detta trots att en majoritet av befolkningen uppger att de mött Svenska kyrkan i någon form under det senaste året.

Det finns starka samband mellan om man uppfattar Svenska kyrkan som relevant och upplevelsen av att kyrkan kommunicerar sådant som är viktigt i människors liv och att kyrkan finns med vid viktiga livshändelser. Det bygger både på personlig relevans och drivkraften att solidariskt bidra till kyrkan som samhällsnyttig aktör. Kunskap och förtroende hänger också samman. Människor som har en låg kunskap om kyrkan har också ofta ett lägre förtroende för den.

Arbete i församlingarna

Allt arbete i församlingarna är direkt eller indirekt medlemsvård, genom att det syftar till att vara en relevant verksamhet för människor boende i församlingen. Hur verksamheten bedrivs och vad som fokuseras på skiljer sig dock åt väsentligt. En del församlingar har ett bredare spektrum av aktiviteter och verksamhet än andra. Det skiljer sig också åt i vilken mån det aktivt arbetas med att bjuda in till de kyrkliga handlingarna, eller hur dessa följs upp i efterhand.

Kommunikation är en möjlighet till tätare kontakt med medlemmarna, och ansvaret för kommunikation med medlemmarna vilar hos församlingen. En kartläggning av kommunikationsresurser i församlingarna visar att flera församlingar saknar kommunikativa resurser såväl ekonomiskt som personellt och hinner inte heller använda sig av material som tagits fram av nationell nivå. I den mån det görs aktiviteter är de oftast

riktade direkt mot deltagande i de kyrkliga handlingarna, utan den nödvändiga satsningen på regelbunden synlighet och att bygga en positiv bild av Svenska kyrkan hos allmänheten och medlemmarna. Bara en handfull församlingar arbetar medvetet med kommunikation, och inte ens dessa mäktar med att bromsa den negativa utvecklingen på ett tillfredsställande sätt.

Ekonomiska konsekvenser av färre medlemmar

De 96 753 medlemmar som 2017 aktivt lämnade Svenska kyrkan hade följande år genererat cirka 312 miljoner kronor i årliga kyrkoavgifter om de hade stannat kvar som tillhöriga. Med en genomsnittlig återstående livslängd på 40 år, går kyrkan miste om totalt ca 12,5 miljarder kronor i framtida intäkter på ett enda års medlemsavgång. Således skulle en minskning av medlemstappet med en enda procent under ett givet år innebära cirka 125 miljoner kronor i framtida intäkter.

Befintliga styrdokument för kommunikation

2004 tog kyrkostyrelsen beslut om en gemensam kommunikationsplattform för Svenska kyrkan. Där slås avsändarstruktur, kommunikationsvision och kärnvärden fast. 2011 antog kyrkostyrelsen *Kommunikationsstrategi med ansvarsfördelning för Svenska kyrkan*. I den finns ett antal kommunikationsstrategiska vägval där det framgår att webben är navet i kommunikationen som kan kompletteras av andra kanaler vid behov. Även det personliga mötet och möte genom sociala medier lyfts fram som en viktig del av kommunikationen.

Ansvarsfördelningen i kommunikationsstrategin utgår från kyrkoordningens skrivelser om de olika nivåernas uppdrag (Fjärde avdelningen: Den nationella nivån, Inledning). Ansvar för medlemskommunikation finns hos församlingarna medan övriga nivåer ska stödja detta.

Exempel på arbete som pågår

Stiftens direktorer tog under våren 2017 ett beslut om samverkan i främjandearbetet inom området kommunikation under rubriken Kommunikation som mission – en gemensam verktygslåda för ökad relevans och närvaro. Med relevans, resurs och relation i fokus kan stiftens erbjuda församlingarna utbildning med målet att stärka dem i deras arbete med:

- ◆ ett synligt missionsarbete
- ◆ ett effektivare kommunikationsarbete
- ◆ att synliggöra församlingens arbete
- ◆ att människor upplever kyrkan som relevant
- ◆ att stärka den praktiska förmågan hos arbetslagen.

Arbetet stärker också förmågan att samverka mellan kyrkans olika nivåer i kommunikationsarbetet för att nå de grupper som har en svag relation med sin församling och som därför vanligen är svåra att nå. Arbetet sker i samarbete med den nationella nivån.

Den nationella nivån bedriver också kontinuerligt forsknings- och analysarbete, som ger underlag till Svenska kyrkans teologiska och strategiska reflektion över sin identitet och sin nationella och internationella omvärld. Analysarbetet handlar bland annat om att iaktta samhällsförändringar inom områden som medlemsutveckling, ekonomi, demografi och värderingar.

Den nationella nivån tillhandahåller redskap till stöd för arbetet med omvärldsanalys. Svenska kyrkans statistikdatabas är ett sådant redskap i analysarbetet. Den är tillgänglig för anställda, förtroendevalda och andra intresserade. Den bidrar med

statistiskt material för såväl församlingar, stift som nationell nivå. Nyckeln till Svenska kyrkan är en publikation som kyrkokansliet tar fram varje år. I den kan man ta del av olika artiklar med sikte på framtiden.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Vid 2001 års kyrkomöte förelåg en motion 2001:73 om Svenska kyrkans kommunikation. Motionären ansåg att Svenska kyrkans möjlighet att föra ut det kristna budskapet i media inte skulle bli tillräckligt om man följde medieutredningens förslag (Svenska kyrkans medieutredning 1998–2000 *Kommunicera mera – med flera*), att det framför allt skulle ske genom de redan existerande tv- och radiokanalerna. Motionären föreslog därför att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att ta fram underlag och förutsättningar för att starta en egen tv- och radiokanal samt ett eget produktionsbolag. Kyrkolivsutskottet skrev i sitt betänkande Kl 2001:1 att de inte delade motionärens uppfattning utan var i likhet med de flesta av de inkomna remissvaren positiva till medieutredningens förslag. Dessutom ansåg utskottet att det inte fanns ekonomiska förutsättningar för Svenska kyrkan att starta och driva egen tv- och radiokanal och ett eget produktionsbolag. Utskottet föreslog därför kyrkomötet att motionen skulle avslås. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Vid 2004 års kyrkomöte förelåg åter en motion från samma motionär. Motionen 2004:77 innehöll bl.a. förslag om att kyrkomötet skulle ge kyrkostyrelsen i uppdrag att ta fram underlag på hur en egen tv- och radiokanal skulle kunna vara upplagd samt att målbeskrivningar skulle tas fram för dessa verksamheter. Kyrkolivsutskottet konstaterade i sitt betänkande Kl 2004:7 att de inte ändrat sitt ställningstagande i denna fråga. Utskottet fann därför inte någon anledning att bifalla motionen utan föreslog att den skulle avslås. Kyrkomötet beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Vid 2006 års kyrkomöte behandlades motion 2006:8 i vilken det föreslogs att kyrkostyrelsen skulle låta analysera och utvärdera samt rapportera till kyrkomötet vilka åtgärder som genomförts på grundval av slutsatserna i Svenska kyrkans medieutredning 1998–2000 *Kommunicera mera – med flera* samt resultatet av dessa. Kyrkolivsutskottet konstaterar att redogörelsen i betänkandet tillgodoser det som motionären efterfrågar i sin motion och utskottet föreslog därför att motionen skulle avslås. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Vid 2013 års kyrkomöte behandlades en motion 2013:5 om en framtidskommission och den bereddes av Kyrkolivsutskottet (Kl 2013:12). Motionären föreslår att kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att tillsätta en framtidskommission. Utskottet delade motionärens uppfattning att det är viktigt att diskutera framtidsfrågorna för att se vilka strategiska vägval Svenska kyrkan ska göra men menade att det arbete som motionären efterfrågar redan pågår och därför föreslog utskottet att motionen skulle avslås. Kyrkomötet följde utskottets förslag.

Kyrkomötet 2017 beslutade med anledning av Kyrkolivsutskottets förslag i betänkande Kl 2017:1 att bifalla motion 2017:117 att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi med relevans för Svenska kyrkans samtliga nivåer.

Ärendet har behandlats en första gång i kyrkostyrelsen våren 2018. En förstudie ska genomföras avseende befintlig medlemsstatistik, goda exempel från församlingarnas medlemsvård och en teologisk reflektion. Arbetet kommer att bedrivas av en arbetsgrupp på den nationella nivån och tillsammans med en referensgrupp med stifts- och församlingsrepresentanter.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att motion 2018:29 ska anses besvarad med vad utskottet anför.

Utskottet delar motionärernas tankar om att Svenska kyrkans minskade medlemsantal måste tas på stort allvar och att alla nivåer inom kyrkan behöver reflektera och arbeta med detta. Frågan behöver finnas med i lokala församlings- och kommunikationsstrategier och stödjas och kompletteras av stift och den nationella nivån på olika sätt. Alla medlemmar behöver uppmuntras till att bli goda ambassadörer och kommunikatörer och berätta om sitt medlemskap och om vad kyrkan gör och står för. Utskottet menar att det motionärerna efterfrågar finns med i det uppdrag som kyrkostyrelsen redan fått vid 2017 års kyrkomöte då motion 2017:117 antogs, om att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi. Motionärernas intentioner borde kunna tas med i det arbetet varför inget nytt uppdrag behöver ges. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att anse motionen besvarad.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:7

Fosterdiagnostik, människovärde och etiskt råd

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas två motioner 2018:43 och 2018:63 som handlar om människovärde i relation till bland annat funktionsnedsättningar, fosterdiagnostik och selektiva aborter. Motionerna belyser en rad etiska frågor och med hänvisning till bland annat Läronämndens yttrande 2018:15y föreslår utskottet att kyrkomötet avslår motionerna.

Till betänkandet finns två reservationer och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:43.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:63, punkt 1.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:63, punkt 2.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:63, punkt 3.

Motionernas förslag

Motion 2018:43 av Berth Löndahl m.fl., Ekumeniskt medicinsk-etiskt råd

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till att ett ekumeniskt medicinsk-etiskt råd bildas.

Motion 2018:63 av Elisabeth Sandlund och Kjell O Lejon, Fosterdiagnostik och människovärde

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta och anta ett uttalande där det framgår att Svenska kyrkans syn på människor med funktionsnedsättning i allmänhet och personer med Downs syndrom i synnerhet är den att de är fullvärdiga människor skapade till Guds avbild med rätt till inkludering i samhället,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att följa utvecklingen av nya metoder för fosterdiagnostik och de konsekvenser de kan leda till i form av ett ökat antal selektiva aborter,
3. uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett underlag att användas vid rådgivning till och självvård av blivande föräldrar som efter fosterdiagnostik fått ett oönskat besked, där utgångspunkten är varje individs okränkbara människovärde.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2018:63 i Ln 2018:15y, *bilaga*.

Bakgrund

Funktionsnedsättningar

Funktionsnedsättning definieras som nedsatt fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga som uppstår till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Funktionshinder är inte en egenskap hos en individ utan beskriver förhållandet mellan individ och omgivning, dvs. uppstår när en person med funktionsnedsättning möter bristande tillgänglighet eller andra former av barriärer i den omgivande miljön. Funktionshindrad blir man när omgivningen inte är anpassad efter människors behov. Vad gäller ordval har normkritiska perspektiv på senare tid lett fram till att ord som funktionsvariation har kommit att användas.

Arbete med funktionsvariationer i kyrkorna

Svenska kyrkans centrum för handikappfrågor drevs av Diakonistiftelsen Samariterhemmet på uppdrag av kyrkostyrelsen fram till år 2009, då centret lades ned. Därefter har olika insatser bedrivits från Svenska kyrkans nationella nivå. Sedan några år tillbaka finns på nationell nivå med representanter från stift och församlingar ett nätverk för barn och unga i behov av särskilt stöd.

Inom konfirmandarbetet hålls frågor om funktionsnedsättningar hela tiden levande genom de rambestämmelser som finns för Svenska kyrkans konfirmandarbete och som är antagna av stiftens domkapitel och därmed bindande för församlingarna i Svenska kyrkan. I rambestämmelserna fastslås att konfirmander med funktionsnedsättningar har rätt till konfirmationsundervisning utifrån sina individuella förutsättningar. Stiftens ansvarar för att kompetens finns att tillgå för den församling som önskar konsultation kring frågor som rör konfirmander med funktionsnedsättning. Åhuslägret är ett integrerat konfirmandläger för unga med och utan funktionshinder och drivs av föreningen Åhuslägret i samarbete med Lunds stift. Gålölägret är ett konfirmandläger för unga i grundskola, resursskola, specialskola, träningsklass och särskola som utgår från Högalids församling med stöd av Stockholms stift. 2010 och 2011 erbjöds en nationell ledarfortbildning. Utbildningen planerades i samråd med stiftens konfirmandansvariga och syftade till att öka kompetensen hos de ledare som möter unga människor med neuropsykiatriska funktionshinder. Fortbildningen var av karaktären pilotutbildning och gav två personer i varje stift en grundläggande förståelse och kunskap om dessa funktionshinder, för att därefter kunna vara en resurs i stiftets egna utbildningssatsningar. Fortbildningen planerades och genomfördes i samarbete med bl.a. Sensus och Ågrenska stiftelsen. Svenska kyrkans församlingar bedriver lokalt verksamhet för personer med olika funktionsvariationer, exempelvis Downs syndrom.

Sveriges kristna råd (SKR) har utarbetat ett policydokument kring kyrkornas arbete med frågor om funktionshinder, *En kyrka för alla*, som antogs av SKR:s styrelse 2008. Syftet med policyn är att förmå kyrkor och samfund att genomföra en självkritisk granskning utifrån detta perspektiv. Dokumentet innehåller teologiska utgångspunkter och flera praktiska utmaningar och mål som kyrkorna bakom dokumentet förbundit sig att sträva efter. Dokumentet ska ses som ett policydokument för hela kristenheten i Sverige och omfattar därmed även Svenska kyrkan. Svenska kyrkan finns representerad i SKR:s arbetsgrupp för frågor som rör funktionsnedsättningar.

Kyrkornas världsråd har arbetat med frågor kring funktionsnedsättningar och funktionshinder sedan början av 1970-talet. 1998 bildades EDAN (Ecumenical Disabilities Advocates Network). Det innebar på många sätt en förnyelse för arbetet kring funktionshinderfrågor i kyrkornas världsråd. EDAN gav 2016 ut dokumentet *The gift*

of being. Den översattes och gavs ut av SKR med titeln, *Gåvan att finnas till – om kyrkan och funktionshinder*. Dokumentet utgår från att livet i sig är en gåva från Gud och att vi som människor är gåvor till varandra, bara genom att finnas till.

SK 2018:7

Tidigare behandling i kyrkomötet

Kyrkomötet har vid flera tillfällen behandlat frågor om Svenska kyrkans syn på människor med funktionsnedsättning, dock inte i relation till fosterdiagnostik och konsekvenser som kan leda till ökat antal selektiva aborter. 2014 fanns två motioner som berörde tillgänglighet i Svenska kyrkans lokaler, 2014:13 och 2014:19. Ekonomi- och egendomsutskottet föreslog i sitt betänkande EE 2014:3 avslag på båda motionerna med hänvisning till det lokala ansvaret både avseende det systematiska arbetsmiljöarbetet och gällande diskriminerings- och tillgänglighetslagstiftning. Kyrkomötet beslutade enligt utskottets förslag.

2015 behandlades också två motioner. Den ena 2015:25 handlade om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Motionärerna föreslog att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att informera om att bristande tillgänglighet ingår som en del i diskrimineringslagen från den 1 januari 2015 och att det är en skyldighet för kyrkan att åtgärda brister i tillgängligheten. I den andra motionen 2015:68 fanns förslag om att uppdraga till kyrkostyrelsen att sammanställa ett policydokument kring kyrkans arbete med frågor om funktionshinder. Motionerna bereddes av Ekonomi- och egendomsutskottet som i sitt betänkande EE 2015:4 konstaterade att det är varje enhets ansvar att hålla sig informerad om gällande lagstiftning såsom tillgänglighets- och diskrimineringslagstiftning. Gällande policydokument menade utskottet att det redan fanns ett gällande policydokument, *En kyrka för alla* (SKR). Mot bakgrund av detta föreslog utskottet att båda motionerna skulle avslås vilket även blev kyrkomötets beslut.

2016 beslöt kyrkomötet att bifalla motion 2016:60 vilket innebar att kyrkostyrelsen fick i uppdrag att finna former för att stötta Svenska kyrkans arbete kring frågor om funktionsvariationer (KmSkr 2016:26). En förstudie om Svenska kyrkans arbete med funktionsvariationer har arbetats fram och den kommer att överlämnas till kyrkostyrelsen i oktober 2018. Förstudien har kartlagt och identifierat aktörer och behov som finns i Svenska kyrkan och det finns ett förslag i den att det ska utarbetas en handlingsplan med insatser som kan stödja och utveckla Svenska kyrkans arbete med funktionsvariationer. Förstudien innehåller även rekommendationer som fokuserar på verksamhetsutveckling och insatser gällande opinionsbildning som kan stärka Svenska kyrkans arbete kring frågor om funktionsvariationer. Som utgångspunkt för den teologiska reflektionen rekommenderar förstudien det ovan nämnda dokumentet *Gåvan att finnas till – om kyrkan och funktionshinder*.

Medicinsk-etisk referensgrupp

Inom Sveriges kristna råd finns en medicinsk-etisk referensgrupp med representanter från Svenska kyrkan. Bakgrunden till referensgruppen är att ny medicinsk vetenskap ger nya möjligheter att påverka livets grundläggande villkor. Det handlar om livets inledningsskede och livets slutfas, liksom om genetikens möjligheter. Gruppens främsta uppgift inom detta område är att formulera kyrkans ståndpunkter i den offentliga debatten genom uttalanden, debattinlägg och remissvar på statliga utredningar och förslag.

Utskottets överväganden

Motion 2018:43

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:43.

Utskottet anser att det är viktigt att Svenska kyrkan finns representerad i de sammanhang där etiska frågor belyses och diskuteras. Utskottet konstaterar att inom Sveriges kristna råds medicinsk-etiska referensgrupp finns möjlighet för Svenska kyrkan att tillsammans med andra kristna trossamfund formulera kyrkornas ståndpunkter i den offentliga debatten om dessa frågor. Utifrån detta menar utskottet att det inte föreligger något behov av att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att ta initiativ till att ett ekumeniskt medicinsk-etiskt råd bildas och utskottet föreslår därför kyrkomötet att motion 2018:43 ska avslås.

Motion 2018:63

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:63.

Utskottet konstaterar att detta är oerhört viktiga frågor som handlar om varje människas okränkbara värde, vilket har sin utgångspunkt i den kristna människosynen. I en tid när människovärdet inte alltid ses som självklart har Svenska kyrkan en viktig roll att värna varje människas lika värde.

Utskottet har tagit del av Läronämndens yttrande, 2018:15y som bland annat beskriver att det grundläggande i en kristen människosyn är att värna och ge uttryck för varje människas skapelsegivna, lika och oavvisliga värde som blir tydliggjort genom att alla människor behandlas med värdighet. Utskottet anser att Läronämndens yttrande är av yttersta vikt vid ställningstagande kring dessa frågor och att Läronämndens yttrande bör ses som Svenska kyrkans officiella uttalande kring alla människors lika värde, skapade till Guds avbild och med rätt till inkludering i samhället.

Utskottet konstaterar att Svenska kyrkan på olika sätt redan arbetar med både frågor om tillgänglighet och människor med olika funktionsnedsättningar. Bland annat genom det pågående arbetet utifrån kyrkomötets beslut 2016 (KmSkr 2016:26) då kyrkostyrelsen fick i uppdrag att finna former för att stötta Svenska kyrkans arbete med funktionsvariationer. Utskottet ser likaså Sveriges kristna råds policydokument, *En kyrka för alla* samt *Gåvan att finnas till – om kyrkan och funktionshinder* som en grund för Svenska kyrkans syn på och arbete med funktionsnedsättningar.

Det finns flera ord och begrepp som används i Svenska kyrkan som används när vi talar om detta område. Funktionsnedsättning, funktionshinder och funktionsvariationer är inte synonymer och behöver därför särskiljas. Det är angeläget att rätt terminologi används när vi talar om detta. Utskottet har diskuterat huruvida begreppet funktionsvariationer kan vara missvisande.

Utskottet ser svårigheter med att ta fram ett underlag som kan användas vid rådgivning och själavård. Framtagandet av ett underlag riktat mot en specifik fråga eller speciell grupp anser utskottet snarare kan ses som normgivande istället för själavårdande.

Med hänvisning till vad utskottet här har anfört föreslås att kyrkomötet avslår motion 2018:63 i sin helhet.

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Anna Lundgren, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhjem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig mot utskottets förslag om avslag på motionen och yrkar bifall till motion 2018:63, punkt 1-3.

Jag hänvisar till Läronämndens yttrande där det heter att ”det är grundläggande i kristen människosyn att värna och ge uttryck för varje människas skapelsegivna, lika och oavvisliga värde”. Kyrkomötet har ett utmärkt tillfälle att ge denna proklamation kött och blod genom ett uttalande av det slag som skisseras i motionens första att-sats.

I kyrkostyrelsens skrivelse 2018:1 heter det i avsnittet ”Påverkansarbete” att ”Svenska kyrkans trovärdighet och möjligheter att påverka i specifika frågor ökar genom sakkunskap, erfarenhet och kunskap om förhållanden i samhället.” Motionens andra att-sats tar fasta på att säkerställa just en sådan process när det handlar om allt mer förfinad fosterdiagnostik och dess etiska konsekvenser.

Motionens tredje att-sats syftar till att sprida denna kunskap i hela Svenska kyrkan för att stötta de befattningshavare som i själavårds- och andra samtal möter människor som söker stöd inför ett av livets svåraste beslut.

Elisabeth Sandlund

Reservation 2

Jag reserverar mig mot utskottets förslag om avslag på motionen och yrkar bifall till motion 2018:63, punkt 1-3.

Jag ansluter mig till motiveringen i reservation 1.

Mikael Eskilandersson

Särskild mening

Vi vill uttrycka en särskild mening till förmån för förslaget i motion 2018:63.

I Läronämndens yttrande meddelas att ”det är grundläggande i kristen människosyn att värna och ge uttryck för varje människas skapelsegivna, lika och oavvisliga värde”. Vidare skriver man att ”människovärdesaspekten ”är central i etiska frågor ”kring livets början och slut”. Vad detta de facto betyder eller vilka uttryck detta kan

ta sig nämns inte. I motionen pekas emellertid på en fråga som aktualiserats genom den medicinsk-tekniska utveckling, som har bäring på Läronämndens yttrande, nämligen etiska dilemman som uppenbarats i samband med selektion av foster på grund av den information som givits i samband med fosterdiagnostik. Människosynsfrågan koncentreras: När blir man en människa? I vilket stadium blir man en skyddsvärd individ? Vi vet att selektion av foster på grund av kön eller förväntad funktionsnedsättning inte endast sker på andra håll i världen utan även i Sverige. Det vore därför av stort värde att Svenska kyrkan konkretiserar Läronämndens yttrande i den anda som motionen anvisar i sin första att-sats, gärna med tillägget att även könsselektion är oförenligt med kyrkans syn.

Vidare bör även de två följande att-satserna i motionen bejakas av kyrkomötet, dels för att Svenska kyrkan därmed säkerställer en erforderlig kunskapsinhämtning inom detta etiska problemområde, dels för att ge stöd för medarbetare som i olika typer av samtal, såsom själavårdssamtal, kommer i kontakt med personer berörda av nämnda etiska problemområde.

Kjell O Lejon och Bertil Olsson

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2018:15y

Fosterdiagnostik och människovärde

Läronämndens yttrande över motion 2018:63

Det är grundläggande i kristen människosyn att värna och ge uttryck för varje människas skapelsegivna, lika och oavvisliga värde som blir tydliggjort genom att alla människor behandlas med värdighet. Oavsett funktionsvariation ska varje människa välkomnas, bekräftas och bemötas med värdighet och respekt i samhälle och kyrka.

I etiska frågor kring livets början och slut är människovärdesaspekten central. Även frågor som berör människors autonomi och sårbarhet, liksom faktorer som socialt sammanhang och pastoral omsorg måste beaktas (jfr Ln 2015:19y).

Uppsala den 31 augusti 2018

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Susanne Rappmann, biskop Eva Nordung Byström, biskop Åsa Nyström, biskop Thomas Petersson, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Marta Axner Ims, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Mikael Winninge.

Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:8

Digital karta över kyrkogårdar

Sammanfattning

Betänkandet behandlar motion 2018:57, där föreslås att kyrkostyrelsen ska utreda möjligheten att skapa en app där landets alla kyrkogårdar finns tillgängliga på kartor med alla gravar utmärkta. Utskottet ser en stor nytta med en sådan gemensam lösning men konstaterar att det inte är kyrkoavgiften som ska finansiera framtagandet av en sådan produkt. Därför föreslår utskottet att kyrkomötet ska avslå motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:57.

Motionens förslag

Motion 2018:57 av Eva Kyrk, Digital karta över kyrkogårdar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheten att skapa en app med kartor där landets alla kyrkogårdar finns tillgängliga med alla gravar utmärkta.

Bakgrund

Ansvar för begravningsverksamheten

I Sverige regleras begravningsverksamheten i en lag, begravningslagen (1990:1144), och i en förordning, begravningsförordningen (1990:1147). I begravningslagen definieras begravningsverksamhet som alla de åtgärder som har direkt samband med förvaltningen av de allmänna begravningsplatserna. I Sverige ligger ansvaret för begravningsverksamheten på församlingar/pastorat inom Svenska kyrkan samt i Stockholm och Tranås på kommunen.

Ansvarig för begravningsverksamheten kallas huvudman. Huvudmannen ansvarar för begravningsverksamheten inom ett visst geografiskt område som kallas förvaltningsområde. Det kan finnas flera huvudmän inom en kommun och en huvudmans förvaltningsområde kan ligga i flera kommuner. Det är folkbokföringen som styr vilken huvudman man tillhör. Svenska kyrkan har idag cirka 1 300 församlingar och 250 pastorat. Kyrkliga begravningshuvudmän är cirka 570.

SKAO och SKKF stöttar huvudmännen

Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation (SKAO) och Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund (SKKF) stöttar huvudmännen med rådgivning, utbildning m.m. på begravningsområdet.

Genom beslut av kyrkomötet 2017 (KsSkr 2017:5, O 2017:1, KmSkr 2017:18) kommer kyrkostyrelsen från och med den 1 januari 2019 att ha ett övergripande ansvar för frågor inom begravningsverksamheten (10 kap. 3 §, punkten 10 kyrkoordningen). Vad detta kommer att innebära konkret är ännu inte klarlagt utan samtal förs med SKAO och SKKF.

Digitala tjänster

Svenska kyrkans nationella webbplats länkar till följande externa webbplatser med uppgifter om gravar.

- ◆ Svenska Gravar – gravsatta hos 52 kyrkogårdsförvaltningar inklusive Stockholm och Tranås
- ◆ Finn graven – pågående arbete med att överföra data till gravar.se
- ◆ Gravar.se – ca 1 800 000 gravsatta
- ◆ Hitta graven – gravsatta i Stockholm
- ◆ Gravstensinventeringar – ett samarbete mellan Sveriges Släktforskarförbund och SKAO.

Via dessa länkar kan exempelvis en släktforskare söka på ett visst namn, ort, dödsdatum m.m. och få ett resultat som ger information om exakt var en person är begravd. De olika externa webbplatserna ovan skiljer sig åt vilket beror på att ägarna av de externa webbplatserna använder sig av skilda digitala system. Detta innebär exempelvis att det idag finns gravar som är utmärkta på karta medan andra inte är det och att den som söker en grav men inte vet var den finns behöver göra sökningar på flera webbplatser. Samtliga gravar i Sverige är i dagsläget inte sökbara.

Svenska kyrkans församlingar och pastorat använder sig av olika leverantörer av it-stöd för sin administration. Tre av dessa erbjuder webbaserade sökfunktioner inom detta område, men med delvis olika funktioner. Det är tre av de ovan uppräknade externa webbplatser som Svenska kyrkans nationella webbplats länkar till.

- ◆ Svenska gravar: Sökresultaten talar om exakt gravplats och i vissa fall även bild på var på kyrkogården gravplatsen finns. Här ingår 52 kyrkogårdsförvaltningar inklusive Stockholm och Tranås. Stockholm har dessutom en egen lösning som nås via kommunens webbplats.
- ◆ Gravar: Cirka 250 enheter är anslutna. I stort sett alla är sökbara. Här pågår ett arbete med att utveckla möjligheterna att visa gravplatserna på karta. Till våren ska det till exempel vara möjligt att zooma in till en viss grav på en karta. I och med det pågående arbetet kan det också bli aktuellt att göra en app.
- ◆ Finn graven: På sikt kommer Finn graven att läggas ner. För närvarande pågår ett arbete med att föra över all information från Finn graven till Gravar. Arbetet pågår just nu. Vid sidan av Finn graven har leverantören även en webbkarta där ca 50 församlingar idag är anslutna.

Ytterligare exempel på tjänster

I Lunds stift har man tillsammans med en konsult tagit fram ett vård- och underhållsverktyg. Systemet är ett stöd i kyrkogårdsförvaltningarnas arbete men rymmer möjligheter att tillgängliggöra information till allmänhet såsom kartor och bilder över kyrkogårdar och gravplatser.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:57.

Utskottet är medvetet om att det finns ett stort intresse hos människor att lätt kunna hitta en viss grav. Det kan till exempel handla om anhöriga som ska besöka en kyrkogård eller släktforskare som letar uppgifter om äldre gravar. Det finns nytta med en gemensam lösning som innefattar samtliga gravar. En sådan funktion med sökbara gravar måste innefatta samtliga gravar i Sverige, oavsett tillhörighet till Svenska kyrkan. Utskottet konstaterar att det idag finns olika lösningar, med vissa skillnader i funktionalitet, tillgängliga på marknaden och att utvecklingsarbete pågår, vilket framgår av bakgrundsbeskrivningen. Utskottet konstaterar att det inte är kyrkoavgiften som ska finansiera framtagandet av en gemensam lösning och det finns därför inte någon anledning att utreda möjligheten att skapa en sådan app som motionären föreslår. Utskottet föreslår därför att motion 2018:57 ska avslås.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Hannah Häggström, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:9

Värna och uppmuntra vigsel

Sammanfattning

Detta betänkande behandlar motion 2018:60, Värna och uppmuntra vigsel i Svenska kyrkan som vill uppdra till kyrkostyrelsen att uppmuntra till kyrkliga vigslar och se över möjligheterna till att öka information om äktenskapets betydelse samt till förberedande samtal med präst vid drop in-vigsel. Utskottet delar motionärens åsikt om att det är angeläget att genomföra åtgärder för att uppmuntra till kyrklig vigsel och förmedla en mer rättvis bild av vad det innebär men anser att det är en pastoral angelägenhet och att ansvaret ligger hos församlingen.

Utskottet anser också att information om äktenskapets betydelse och vigsel-samtalet är en pastoral angelägenhet som ingår i det ansvaret och föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen i sin helhet.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:60, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:60, punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2018:60 av Petter Nilsson, Värna och uppmuntra vigsel i Svenska kyrkan

Kyrkomötet beslutar att

1. uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett projekt för att i dialog med stift och församlingar för att sprida information som uppmuntrar till kyrkliga vigslar,
2. uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn i församlingarna samt se över möjligheterna till att öka information om äktenskapets betydelse samt förberedande samtal med präst vid drop in-vigsel.

Bakgrund

I likhet med övriga kyrkliga handlingar har kyrkliga vigslar minskat både i antal och i procent av antal genomförda vigslar. 1970 var nästan 80 procent av alla vigslar i kyrklig regi, totalt 35 543 vigda par medan 2017 var det endast drygt 30 procent av alla vigslar kyrkliga, totalt 16 327 par.

Det finns få undersökningar kring varför par inte väljer kyrkliga vigslar men några av orsakerna kan vara: att ingen i paret är medlem i Svenska kyrkan, att paret är med-

lemmar men inte ser sig som troende och inte vill lova trohet inför Gud och församlingen, att kyrkbröllop har blivit synonymt för påkostade bröllop med stora fester, att det finns en bild av att Svenska kyrkan inte tillåter personligt utformade vigslar.

För att göra det enkelt att även gifta sig kyrkligt uppstod 2008 så kallade drop in-vigslar. Tanken var att underlätta för de som levt tillsammans under längre tid att gifta sig utan att behöva boka tid eller känna att man behövde bjuda in till stor fest. Det enda som behövs är en hindersprövning. Drop in-vigslar förekommer med jämna mellanrum i olika församlingar och ser lite olika ut.

Det har inte förekommit någon nationell kommunikationssatsning på kyrkliga vigslar som det genomförts för exempelvis konfirmation genom projektet *Krafttag konfirmation*. Däremot har några stift och större församlingar medverkat på bröllopsmässor, arrangerat drop in-vigslar i samband med andra aktiviteter på orten och berättat om vigsel som en av de kyrkliga handlingarna.

När kyrkans relation till staten förändrades 2000 behöll Svenska kyrkan en särställning i förhållande till andra trossamfund genom att samtliga präster i Svenska kyrkan enligt äktenskapsbalken förblev behöriga vigselförrättare. Andra trossamfund måste ansöka om vigselförrättare såväl för samfundet som för enskilda vigselförrättare.

Juridiskt är det ingen skillnad på borgerlig vigsel och kyrklig vigsel men för en kyrklig vigsel krävs att minst en i paret är medlem i Svenska kyrkan.

För att få viga behövs att paret har med sig en hindersprövning från Skatteverket, där det framgår att inte någon i det blivande brudparet är gift sedan tidigare. Detta krav är samma för såväl borgerlig som kyrklig vigsel. För Svenska kyrkans del föregås även vigseln av ett vigselsamtal med vigselpresten. Detta finns angivet i *Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del 1*, som kyrkomötet antog förra året och som togs i bruk på pingstdagen 2018. I avsnittet Övergripande anvisningar och där under rubriken De kyrkliga handlingarna står följande.

De kyrkliga handlingarna Dop, Vigsel och Begravning föregås av samtal mellan den präst som leder gudstjänsten och den/dem som närmast berörs.

Hur samtalet är utformat och vad det innehåller är inte reglerat utan det ser olika ut beroende på vigselprester och rymmer i det pastorala ansvaret.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:60.

Utskottet konstaterar att antalet kyrkliga vigslar minskar och många blivande brudpar tyvärr har en delvis felaktig bild av vad en kyrklig vigsel innebär. Hos många finns bilden av ”kyrkbröllop” som något kostsamt och missuppfattningen att det inte finns utrymme för personliga inslag. Utskottet delar motionärens åsikt om att det är angeläget att genomföra åtgärder för att uppmuntra till kyrklig vigsel och förmedla en mer rättvis bild av vad det innebär men anser att det är en pastoral angelägenhet och att ansvaret ligger hos församlingen.

Utskottet anser också att information om äktenskapets betydelse och vigselsamtal vid drop-in vigsel är en pastoral angelägenhet som ingår i församlingens ansvar och föreslår därför avslag på motionen i sin helhet.

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stånhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot utskottets beslut att avslå motion 2018:60 till förmån för motionen.

Trots att det primärt är församlingens ansvar att informera om kyrklig vigsel och det som kretsar kring det så utesluter det inte att man från kyrkostyrelsen kan bistå församlingarna med att informera om ämnet för allmänheten. Även om församlingarna i många fall gör ett bra jobb så minskar antalet kyrkliga vigslar och det är något man aktivt bör arbeta med att motverka både lokalt och nationellt. Därav så menar jag att kyrkostyrelsen bör initiera ett projekt för att i dialog med stift och församlingar sprida information som uppmuntrar till kyrkliga vigslar.

Mikael Eskilandersson

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:10

Flygplatskyrkans framtid

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:67 som vill uppdra till kyrkostyrelsen att genomlyska skilda organisatoriska och ekonomiska möjligheter i syfte att säkerställa Svenska kyrkans fortsatta verksamhet på Sveriges största flygplatser. Utskottet delar motionärernas oro över flygplatskyrkornas framtid och anser att de stora flygplatserna och den kyrkliga verksamheten där har en särställning jämfört med annan verksamhet som kan innefattas inom vistelsebegreppet då de har resenärer från hela Sverige och inte bara från ett stift. Därför föreslår utskottet kyrkomötet att bifalla motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2018:67.

Motionens förslag

Motion 2018:67 av Marie Rydén Davoust m.fl., Flygplatskyrkans framtid

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att genomlyska skilda organisatoriska och ekonomiska möjligheter i syfte att säkerställa Svenska kyrkans fortsatta verksamhet på Sveriges största flygplatser.

Bakgrund

Stockholm Arlanda airport är Sveriges största flygplats. 2017 reste över 26 miljoner passagerare till 181 olika destinationer. På Arlanda flygplats arbetar totalt 17 500 personer i olika företag relaterade till flygplatsen. På Göteborg Landvetter airport var antalet passagerare nästan 7 miljoner som åkte till 90 olika destinationer. På och i anslutning till flygplatsen arbetar 4 000 personer. Flygplatserna Malmö airport och Nyköping Skavsta hade bägge cirka drygt 2 miljoner passagerare till cirka 40 destinationer.

Församlingen har ansvar, inte bara för sina medlemmar, utan för alla som vistas, för längre eller kortare tid, i församlingen, oberoende av bostadsort och kyrkotillhörighet. I 2 kap. 1 § kyrkoordningen står att församlingen har ansvar för den kyrkliga verksamheten för alla som vistas i församlingen. Detta är ett uttryck för lokaliseringsprincipen och knyter an till det så kallade vistelsebegreppet. Det kan exempelvis handla om personer som pendlar in för arbete på någon arbetsplats eller går i skola inom församlingen, om människor som är intagna på sjukhus eller annan institution, eller bara som turister vistas tillfälligt på en flygplats som ligger inom församlingens gränser. Det är församlingen som beslutar om vilken kyrklig verksamhet som ska bedrivas. Vad gäller verksamhet på flygplatser så finns exempelvis två präster från

Märsta församling på Arlanda flygplats. Tydliga delar i verksamheten är flygplatsens krisberedskap och kyrkliga vigslar. Swedavia, som äger flygplatsen, upplåter ett kapell för Svenska kyrkan. På Landvetter har Landvetters och Härryda pastorat en präst och en diakon stationerade och deras verksamhet är inriktad på anställda, resenärer och besökare. Flygplatskyrkan på Landvetter har egna lokaler och förmedlar även kontakt med andra trossamfund. På Malmö Airport har Svedala församling sedan över tjugo år tillbaka ett samarbete kring en stöd- och krisgrupp som aktiveras efter behov.

Svenska kyrkan och andra samhällsaktörer

Svenska kyrkan har under åren utvecklat samarbeten med ett flertal samhällsaktörer, både lokala och nationella. I vissa fall sker samarbete även ekumeniskt som med exempelvis skolkyrkan och universitetskyrkan. I några fall finns det nätverk mellan församlingsanställda med liknade uppgifter och nationell nivå har en samordnande och utbildande funktion som exempelvis Svenska kyrkans samarbete med Polisen och med Sjukhuskyrkan. I de allra flesta fall är präster och diakoner anställda lokalt även om viss finansiering av tjänsten kan komma från stiftet.

Enligt 44 kap. 16 § kyrkoordningen kan stiftet få medel för sin verksamhet, s.k. stiftsbidrag. Tidigare fanns en uppdelning på dels stiftsbidrag som avsåg stiftens kostnader för sin egen verksamhet och dels strukturbidrag som avsåg stiftens kostnader för särskilda bidrag som stiftsstyrelsen skulle fördela mellan församlingarna för särskilda behov. Genom ett beslut av 2003 års kyrkomöte avskaffades denna uppdelning och stiftet får nu endast bidrag i en form, stiftsbidrag. Det är stiftet självt som fritt förfogar över medlens användning.

Tidigare behandling i kyrkomötet

2010 beslutade kyrkomötet bifalla motion 2010:69 att uppdraga till kyrkostyrelsen att göra en inventering av Svenska kyrkans ”närvaroarbete” hos samhällsaktörer, i arbetslivet och på institutioner.

En förstudie genomfördes 2011 i samarbete med bland andra arbetsgruppen för kyrka och arbetsliv. Med ambitionen att ta fram ett material som stimulerade fler att utvidga församlingens närvaro på arenor som inte utgör kyrkans egna, genomfördes därefter en studie i tio församlingar som bedriver samverkan med andra samhällsaktörer. Bland annat studerades kyrkans samverkan med bland annat polisen, sjukvårdsupplysningen, räddningstjänsten och kriminalvården. Studien utgjorde inte en total inventering utan en mindre studie av ett antal exempel på arbetsuppgifter som kyrkans anställda och ideella medarbetare utför på andra arenor än den traditionellt egna. Insikterna från studien har presenterats i det digitala materialet *På andra arenor – ögonblicksbilder av Svenska kyrkans närvaro bland andra samhällsaktörer*. I materialets sammanfattande inledning står följande.

I studiens resultat framkommer vikten av ett tydligt mandat från kyrkoråd och chefer för att verksamheten ska få en naturlig och prioriterad plats i församlingens arbete. När verksamheten är territoriellt gränsöverskridande är ett sådant mandat inte självklart. I de exempel som presenteras är Svenska kyrkans närvaro mycket uppskattad, men det verkar krävas en specifik typ av social kompetens och flexibilitet hos medarbetaren för att nå dit. Det framkommer också att det i många fall inte krävs särskilt stora personella resurser för att nå ett lyckat resultat. Likaså är det inte ovanligt att alla delar av församlingens grundläggande uppgift kan vara aktuella när Svenska kyrkan närvarar på andra arenor.

Under kyrkomötet 2011 avsågs motion 2011:37 som behandlades i Organisationsutskottets betänkande O 2011:9. Motionärerna föreslog att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att utreda hur Svenska kyrkans verksamhet vid landets två största flygplatser långsiktigt ska finansieras och ledas. Utskottet konstaterade att verksamheterna vid flygplatskyrkorna är sådana som kan vara föremål för strukturbidrag från stiftet. Vidare hänvisades till den ovan nämnda inventeringen av Svenska kyrkans ”närvaroarbete” hos samhällsaktörer, i arbetslivet och på institutioner som skulle genomföras under 2012.

2016 års kyrkomöte behandlade Organisationsutskottet motion 2016:72 i sitt betänkande O 2016:5. I motionen föreslogs att kyrkostyrelsen skulle ges i uppdrag att dels redovisa församlingars närvaro och aktivitet vid större institutioner och organisationer och dels bereda och budgetera för ett högre bidrag till stiftet som avser att församlingar kan utöva kyrkliga tjänster vid större institutioner och organisationer. Utskottet konstaterade att det redan gjorts en inventering av Svenska kyrkans arbete hos samhällsaktörer. Utskottet menade vidare att denna typ av verksamhet utgör en naturlig del av församlingsarbetet som ska finansieras genom kyrkoavgiften. Utskottet konstaterade också att stiftsbidragen av hävd inte är ändamålsbestämda utan att varje stift fritt disponerar dessa medel. Utskottet föreslog kyrkomötet att avslå motionen och kyrkomötet beslutade enligt utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att bifalla motion 2018:67.

Utskottet delar motionärernas oro över flygplatskyrkornas framtid. Verksamheten är angelägen och finansieringen är osäker. Utskottet menar att det finns behov av att se över vistelsebegreppet och finansieringsformer i sin helhet då det slår olika beroende på vilken verksamhet det handlar om och var den är placerad men att situationen för flygplatskyrkorna inte tillåter att avvakta en större utredning. Utskottet anser även att de stora flygplatserna och den kyrkliga verksamheten där har en särställning jämfört med annan verksamhet, som kan innefattas inom vistelsebegreppet, då de inte bara har resenärer från ett stift, utan från hela Sverige, ja hela världen. Därför föreslår utskottet kyrkomötet att bifalla motionen.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:11

Rutiner vid näthat

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:68 om rutiner vid hot och näthat.

Utskottet delar motionärens oro och menar att frågan om hot mot kyrkans företrädare är en viktig fråga som ska tas på allvar. Utskottet konstaterar att det främst är församlingens ansvar att ta fram rutiner och stöd när företrädare utsatts för hot och näthat och att det idag finns tydliga regler och stöd för hur en församling ska agera när en anställd känner sig hotad men att det är oklart vilka rutiner det finns i församlingarna gällande förtroendevalda och ideella medarbetare. Därför föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motionen men med anledning av motionen uppdra till kyrkostyrelsen att kartlägga hur Svenska kyrkan på samtliga nivåer arbetar med rutiner och stöd för förtroendevalda och ideella företrädare som utsatts för hot och näthat. Utskottet ser gärna att en sådan kartläggning genomförs tillsammans med stiftet.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:68.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2018:68 uppdra till kyrkostyrelsen att kartlägga hur församlingar arbetar med rutiner och stöd för förtroendevalda och ideella företrädare som utsatts för hot.

Motionens förslag

Motion 2018:68 av Linda Sjöo m.fl., Rutiner vid näthat

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utarbeta nationella rutiner för hur Svenska kyrkan ska stödja sina företrädare när de hotas när de företräder Svenska kyrkan i sina uppdrag.

Bakgrund

Flera undersökningar visar att hot och trakasserier via nätet har ökat i och med den ökande internetanvändningen och användningen av sociala medier. Debattklimatet och tonaliteten i samtalet har hårdnat i sociala medier. Främst unga, kvinnor och yrkesgrupper som journalister och politiker vittnar om detta. Näthat är ingen juridisk term utan ett samlingsbegrepp och kan handla om olika typer av brott. Ibland kan det även kallas för internettrakasserier eller nätmobbning. Det finns inga särskilda lagar för hot och trakasserier på nätet. Samma regler gäller där som för hot och trakasserier som framförs på andra sätt. Det speciella med det som händer på nätet är att det snabbt kan få väldigt stor spridning och att många meddelanden skickas anonymt. Hot och trakasserier på nätet kan falla under brottsrubriceringar som olaga hot, ofredande,

förolämpning eller förtal. Men det kan också vara kränkande fotografering, hets mot folkgrupp och sexuellt ofredande.

Allt som sker på nätet är inte olagligt, även om det är mycket obehagligt och kränkande för den som drabbas. För att bidra till mer konstruktiva samtal på nätet har den nationella nivån 2015 tagit fram en policy för sociala medier som församlingar kan använda sig av om de vill. Där ges råd i bemötande, kring upphovsrätt men även hur man bör agera om man utsätts för hot eller trakasserier.

Om du skulle utsättas för hot eller trakasserier i sociala medier, ta genast kontakt med din arbetsledare. Hot och trakasserier bör polisanmälas. Hot och trakasserier samt annat olämpligt beteende bör också anmälas till respektive forum, exempelvis på Facebook, Twitter och Instagram, eftersom där finns gemenskapsregler som inte får brytas och som kan vara skäl till att ett konto stängs ner av forumets administratör. Det går också att anmäla inlägg som är kränkande mot någon annan. Om du känner dig osäker på hur du ska göra, ta kontakt med din arbetsledare, kommunikator på stiftet eller sociala medier-redaktionen på kyrkokansliet.

Grundhållningen är att alla typer av hot förtjänas att tas på allvar samt ska polisanmälas. Det kan vara svårt att utreda brotten eftersom polisen inte alltid får tillgång till den information den behöver från internetoperatörerna. Mycket av informationen lagras utomlands, vilket blir ännu ett hinder. Under 2014 gjordes en lagändring som ger utökade möjligheter att väcka allmänt åtal för förtal och förolämpning. Det innebär att polis och åklagare kan hjälpa fler människor som drabbats av till exempel förtal på internet.

På polisens hemsida finns följande råd till de som blir utsatta för hot eller trakasserier på nätet.

Tänka på att

- snabbt göra en polisanmälan. Ofta behöver polisen begära ut information från internetoperatörer, som bara sparas i sex månader.
- polisen kan hjälpa dig att göra bedömning om du har blivit utsatt för brottsligt näthat, vilket kan vara svårt att avgöra.
- spara bevisen själv. Skriv inte bara ut på papper, utan spara även digitalt. Trots att det kan kännas jobbigt att ha kvar ett hotfullt meddelande är det viktigt att inte radera mejlet eller inlägget.
- ta skärmdumpar, så har du bilder, kommentarer eller inlägg sparade även om de skulle raderas. Du kan också be någon titta på originalet. Om ärendet skulle gå till rättegång kan den personen vittna om att din skärmdump inte är manipulerad.
- om någon skrivit något dumt om dig kan du be dem, på ett trevligt sätt, att ta bort det. För att få bort kränkande material från nätet ska du vända dig direkt till nättjänsten som missbrukats. Det kan också leda till att personen som hotat dig blir avstängd.

Samma person som har utsatt dig också kan ha utsatt andra. Därför kan din anmälan bidra till att fler brott klaras upp.

Dessutom får samhället en bild av hur stort problemet är. En rättvisande brottsstatistik hjälper polisen att prioritera, se trender och att informera om och förebygga brott.

Liksom alla arbetsgivare har Svenska kyrkan på alla nivåer ett arbetsgivaransvar om anställda blir utsatta för hot. Oavsett om det sker via nätet eller på andra sätt. I arbetsmiljöverkets riktlinjer, AFS 1993: 2, står bland annat.

2 § Arbetsgivaren skall utreda de risker för våld eller hot om våld som kan finnas i arbetet samt vidta de åtgärder som kan föranledas av utredningen.

3 § Arbete skall ordnas så att risk för våld och hot om våld så långt som det är möjligt förebyggs.

Särskilda säkerhetsrutiner skall finnas för arbete som kan medföra risk för våld eller hot om våld. Rutinerna skall hållas aktuella och följas upp fortlöpande. Rutinerna skall vara kända av alla arbetstagare som kan bli berörda av riskerna.

4 § Arbetstagarna skall ha tillräcklig utbildning och information och få tillräckliga instruktioner för att kunna utföra arbetet säkert och med tillfredställande trygghet.

5 § Vid arbete där det finns risk för återkommande våld eller hot om våld skall arbetstagarna få särskilt stöd och handledning.

6 § Arbetsplatser skall placeras, utformas och utrustas så att risk för våld eller hot om våld så långt som det är möjligt förebyggs.

Även Arbetsmiljöverkets föreskrift, AFS 1993:17, kring kränkande särbehandling kan vara aktuell då personer kan känna sig kränkta och hotade i sitt uppdrag. Med kränkande särbehandling avses återkommande klandervärda eller negativt präglade handlingar som riktas mot enskilda arbetstagare på ett kränkande sätt och kan leda till att dessa ställs utanför arbetsplatsens gemenskap.

Förtroendevalda och ideella medarbetare ingår inte i arbetsgivaransvaret men det hindrar inte att det finns rutiner för förtroendevalda som liknar de för anställda. Sveriges kommuner och landsting (SKL) har uppmärksammat hoten mot just förtroendevalda och genomför en satsning för att stödja medlemmarna i arbetet mot hat och hot mot förtroendevalda bland annat genom utvecklingsarbete och utbildningar. De menar att hot mot förtroendevalda är ett hot för det demokratiska systemet och att kommuner, landsting och regioner behöver arbeta aktivt för att förebygga och motverka detta. De skriver om sin satsning.

Vi behöver göra upp med attityden; Lite får man tåla – om det inte sker finns risk för att förtroendevalda censurerar sig själva och inte går in i frågor de vet kan innebära hat- och hotfull situationer. Det undergräver det demokratiska systemet och kan leda till att människor avstår från att ta politiska uppdrag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:68.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2018:68 uppdra till kyrkostyrelsen att kartlägga arbetet med rutiner och stöd för förtroendevalda och ideella företrädare som utsatts för hot och näthat.

Utskottet delar motionärens oro kring näthat och hot och menar att hot mot kyrkans företrädare är en viktig fråga som behöver tas på allvar. Hot och mobbning på nätet är tyvärr något som blir vanligare men som aldrig kan accepteras. Utskottet konstaterar

att företrädare för Svenska kyrkan är anställda, ideella medarbetare och förtroendevalda och att det främst är församlingens ansvar att ta fram rutiner och stöd när företrädare utsatts för hot. Utskottet konstaterar vidare att det idag finns tydliga regler och stöd för hur en församling ska agera när en anställd känner sig hotad men att det är oklart vilka rutiner det finns i församlingarna gällande förtroendevalda och ideella medarbetare. Därför föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motionen men med anledning av motionen uppdra till kyrkostyrelsen att kartlägga hur Svenska kyrkan på samtliga nivåer arbetar med rutiner och stöd för förtroendevalda och ideella företrädare som utsatts för hot. Utskottet ser gärna att en sådan kartläggning genomförs tillsammans med stiftet.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:12

Databas med enkel sökfunktion

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:75 där det föreslås att det ska initieras en sökfunktion på Svenska kyrkans webbplats där det ska vara möjligt att få fram uppgifter om stift, kontrakt, pastorat och församlingar. Utskottet konstaterar att den efterfrågade funktionen redan finns och föreslår därför att motionen ska anses besvarad.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att motion 2018:75 ska anses besvarad med vad utskottet anför.

Motionens förslag

Motion 2018:75 av Terence Hongslo m.fl., Databas med enkel sökfunktion

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera en sökfunktion på Svenska kyrkans nationella hemsida där det går att få fram uppgifter om respektive stift, kontrakt, pastorat och församlingar, där man också kan länka till stifts, kontrakts, pastorats och församlingars hemsidor.

Bakgrund

Svenska kyrkan har kommunikationskanaler till såväl den externa målgruppen som den inomkyrkliga målgruppen. De två största digitala kanalerna är den externa webbplatsen svenskakyrkan.se och intranätet, den interna och inomkyrkliga kanalen.

Svenska kyrkan har flera interna system med information kring församlingsgränser, pastorats- och stiftstillhörigheter. Delar av informationen tillgängliggörs till den externa målgruppen genom att den till exempel visas och är sökbar på svenskakyrkan.se. Övriga delar riktar sig till den interna och inomkyrkliga målgruppen och är behörighetsstyrd.

Interna system

Kyrksam är ett administrativt system som blev klart 15 april 2014. Systemet har ersatt Organisationsregistret och verksamhetsregistret i Kbok. I Kyrksam hanteras organisationen liksom personer som på olika sätt är aktiva inom Svenska kyrkan. Kontaktuppgifter till organisationens olika enheter hämtas från Kyrksam och visas på svenskakyrkan.se.

Ett annat system, Kartvisaren, visar Svenska kyrkans indelning på olika nivåer och år. Det går att söka efter olika enheter och skriva ut kartor. Kartvisaren nås inom kyrknätet sedan april 2018.

Webbapplikationen IndVis, indelningssystemets visualisering, har byggts för att underlätta sökning av tidigare indelningar. Ingen behörighet krävs och IndVis nås inom kyrknätet. Indelningssystemet är ett administrativt stödsystem för stiftens indelningshandläggare.

Externa webbplatsen

År 2013 antogs Svenska kyrkans strategi för digital kommunikation och närvaro av kyrkostyrelsen. Strategin säger bland annat att Svenskakyrkan.se ska erbjuda besökaren service och kunskap. Besökaren ska kunna utföra sin uppgift på webben utan tidigare kännedom om organisationen. Webbplatsen ska innehålla aktuell och korrekt information om Svenska kyrkan. Informationen ska vara strukturerad på ett sätt som utgår från besökarens behov.

På svenskakyrkan.se är den huvudsakliga målgruppen medlemmar och allmänhet och materialet på webbplatsen styrs i mångt och mycket efter målgruppens behov och intressen.

Svenskakyrkan.se är en omfattande webbplats. Den innehåller nationella sidor, stifts-, pastorats- och församlingssidor. Den innehåller även särskilda projektsidor som råder under olika delar av Svenska kyrkans organisation. Webbplatsen lanserades i ny design 2016. Det pågår ett ständigt förbättrings- och utvecklingsarbete för att svara mot användarnas behov, såväl besökarna som den inomkyrkliga målgruppen som arbetar som redaktörer.

En besökare på webbplatsen kan använda sig av olika sökfunktioner för att hitta en viss församling. Är hen osäker på församlingstillhörighet skrivs folkbokföringsadressen in. Gäller intresset däremot att hitta församlingar i en viss stad kan stadens namn skrivas in och församlingar i det området listas. I sökträffarna finns kontaktuppgifter och länkar till församlingens webbplats. Kontaktuppgifter till samtliga församlingar går att hitta via svenskakyrkan.se.

Intranätet

På intranätet är målgruppen inomkyrklig. Intranätet riktar sig till anställda, förtroendevalda och ideellt engagerade människor i Svenska kyrkan och ska vara ett arbetsredskap för dessa. Församlingar, pastorat, stift, nationell nivå, projekt m.m. har egna intranät inom det stora intranätet med information för sin specifika målgrupp.

När det gäller intranätet står bland annat följande i Svenska kyrkans strategi för digital kommunikation och närvaro: Öppenhet och hög tillgänglighet ska vara utgångspunkten för allt som publiceras på intranätet. Endast när det finns välgrundade skäl kan materialet publiceras med begränsad spridning. Intranätet ska bidra till ökad samverkan och delaktighet inom Svenska kyrkan.

Svenska kyrkan har en inomkyrklig kommunikationsstrategi som antogs av kyrkostyrelsen 2009. Den har bl.a. följande formulering kring olika målgrupper.

- ◆ Intern kommunikation: kommunikation inom en viss enhet eller arbetsplats till samtliga definierade målgrupper (anställda, förtroendevalda, ideellt engagerade).
- ◆ Inomkyrklig kommunikation: kommunikation mellan anställda, förtroendevalda och ideellt engagerade inom hela Svenska kyrkan, såväl i Sverige som utomlands.
- ◆ Extern kommunikation: kommunikation med den breda allmänheten.

Navet för den interna och inomkyrkliga kommunikationen är intranätet.

Vid sidan av externwebben och intranätet har Svenska kyrkan ytterligare digitala kommunikationskanaler. En av dessa är appen Kyrkguiden som finns tillgänglig för gratis nedladdning. Användare av appen kan via karta eller sökfunktion hitta en viss församling, om den ingår i ett pastorat samt vilket stift den tillhör.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att motion 2018:75 ska anses besvarad med vad utskottet anfört.

Utskottet delar motionärernas åsikt om att det är viktigt att kunna hitta kontaktuppgifter till kyrkliga enheter på Svenska kyrkans webbplats. Till skillnad från motionärerna anser utskottet att den efterfrågade funktionen redan finns idag, vilket framgår av bakgrundsbeskrivningen. Utskottet hänvisar även till att arbetet med webbplatsen är ständigt pågående och att utveckling sker löpande i ordinarie verksamhet. Utskottet föreslår därför att motionen ska anses besvarad.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Hannah Häggström, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhjem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:13

Pilgrim i Sverige

Sammanfattning

Betänkandet behandlar motion 2018:80, där det föreslås att Pilgrim i Sverige ska beviljas en miljon kronor för att göra pilgrimsleder och pilgrimscentra i Sverige digitalt sökbara, och för att sprida information om digitaliseringen samt verka för att Sverige blir ett pilgrimsmål. Utskottet anser att pilgrimsverksamheten är viktig, att pilgrimsvandringar kan vara en väg in i tron men ansvaret finns lokalt och regionalt. Med anledning av detta föreslår utskottet att motionen ska avslås.

Till betänkandet finns en reservation och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:80.

Motionens förslag

Motion 2018:80 av Sven Ingvar Holmgren och Roberth Krantz, Anslag till riksförbundet Pilgrim i Sverige

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att bevilja Pilgrim i Sverige 1 miljon kronor i syfte att verka för att pilgrimsleder och pilgrimscentra i Sverige blir digitalt sökbara samt sprida information om digitaliseringen och verka för att Sverige blir ett pilgrimsmål.

Bakgrund

Svenska kyrkan erbjuder hundratals pilgrimsvandringar varje år, arrangerade av stift eller församlingar. Arbetet sker till största delen regionalt och lokalt i de områden där pilgrimslederna går. Nationell nivå håller sig uppdaterad om arbetet runt om i landet och bistår vid de nationella nätverkssamlingarna för pilgrimsansvariga i respektive stift. Svenska kyrkans webbplats länkar till samtliga stifts pilgrimssidor samt pilgrimscentrum m.fl.

Ökande intresse

Genom pilgrimsvandringar kan kyrkan nå människor som vanligtvis har ett större avstånd till kyrkans verksamheter. Vandring i naturen, i tystnad, blir en kontrast till dagens stressiga samhälle och vardag, vilket lockar många människor idag.

Kyrkoturism ses också som en växande trend i Europa och även i Sverige och den bygger på ett ökat intresse för kulturarvet i koppling till de existentiella frågorna. Detta tar sig uttryck i till exempel upprustade pilgrimsleder.

I sommar invigdes ett nytt pilgrimscenter i Selånger i Härnösands stift. Bakom satsningen står Selångers församling tillsammans med stiftet och Sundsvalls kommun. Andra exempel är Stockholms pilgrimscentrum i Tyresö församling och Pilgrimscentret i Vadstena som drivs av Linköpings stift.

Riksförbundet Pilgrim i Sverige

Pilgrim i Sverige är ett nationellt samordningsorgan för lokala och regionala pilgrimsföreningar, som vill öka kunskapen om pilgrimsvandrandet och inspirera till kultur-evenemang och andliga upplevelser längs lederna. Förbundet är också en samarbetsorganisation för olika intressenter t.ex. museer, friluftorganisationer, kyrkor, studieförbund, kommuner och företag. Idag finns 62 medlemmar. Samtliga stift är representerade bland medlemmarna samt ett antal församlingar och pastorat. I styrelsen finns också representation från stift och församling. Finansiering sker via medlemsavgifter, bidrag samt viss försäljning.

Pilgrim i Sveriges syfte är:

- ◆ att i ett kristet perspektiv lyfta fram pilgrimstraditionen i Sverige,
- ◆ att initiera och samordna arbetet med dokumentation och märkning av leder och platser,
- ◆ att tematiskt arbeta kring pilgrimstanken i den kristna traditionen.

Digitalisering

Pilgrim i Sverige verkar för att genomföra en digitalisering av samtliga pilgrimsleder och har därför under föregående år arbetat med en inventering av landets pilgrimsleder. Inventeringen är en förutsättning för att kunna genomföra ett projekt där landets samtliga pilgrimsleder digitaliseras.

På en del håll i landet finns lederna redan digitala. Dessa är nåbara via sina respektive webbplatser och de bakomliggande lösningarna ser olika ut.

Till exempel har Lund samtliga 80 mil leder nåbara på pilgrimsvägen.com via en europeisk plattform. För dem har digitaliseringen varit en stor fördel då den fysiska märkningen av leder på plats inte nått hela vägen i mål ännu.

I Tyresö har man påbörjat ett arbete internt med att undersöka möjligheten att på egen hand eller med hjälp av konsult göra lederna i Stockholms stift digitala. Målet är att under vintern börja jobba med digitaliseringen.

Även pilgrimslederna i Skaraborg finns tillgängliga via digital karta genom föreningen Pilgrimsled mellan Hjo och Kungslena. Föreningen Pilgrim Medelpad samlar också digitala kartor över pilgrimsleder på sin webbplats.

Den 58 mil långa S:t Olavsleden från Selånger till Trondheim har en egen webbplats med kartor och tips till den som ska vandra den leden.

Pilgrim Umeå är en app framtagen av Svenska kyrkan Umeå, där användaren med hjälp av gps kan vandra till kyrkor och platser. Vid sidan av kartfunktionen innehåller appen exempelvis musik, övningar och andakter kopplade till de olika platserna.

Appen Kyrkguiden ger användaren möjlighet att hitta de kyrkor som är pilgrimskyrkor. Det är stift och församlingar som bidrar med korrekt information för sina respektive kyrkor.

Uppdrag på nationell nivå

Under 2008–2009 undersökte Svenska kyrkans nationella nivå behovet av nationellt stöd till pilgrimsrörelsen med anledning av att Linköpings stift ansökte hos kyrkostyrelsen om ekonomiska medel för en heltidstjänst till Pilgrimscentrum i Vadstena. I

samarbete med Anna Davidsson Bremborg, forskare i religionssociologi vid Lunds universitet, presenterades en utredning om dagsläget för pilgrimsvandringar i Sverige och en översikt av arbetet i nätverk och nationellt.

Kyrkostyrelsens bedömning var då att den nationella nivån inte kunde göra mer än vad som redan gjordes genom etablerade kanaler och arbetssätt för att stödja stiftens arbete, med anledning av begränsade ekonomiska resurser. Kyrkostyrelsen betonade också vikten av att stödja helheten och inte begränsa sina insatser till förmån för någon del av rörelsen.

Tidigare behandling i kyrkomötet

Kyrkomötet har tidigare behandlat två motioner rörande pilgrimsverksamheten. Den ena motionen handlade om att ”verka för att pilgrimsverksamheten får den uppbackning och det stöd verksamheten förtjänar” (Mot 2010:26, KI 2010:17). Motionen avslogs med hänvisning till att den nationella nivån redan bidrog på ett lämpligt sätt. Året efter inkom en motion gällande anslag på en miljon kronor per år till Linköpings stift för pilgrimsarbetet i Vadstena (Mot 2011:38, KI 2011:15). Utskottet ansåg att den nationella nivån redan bidrog på lämpligt sätt med stöd och avslog därmed motionen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:80.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att pilgrimsverksamheten är viktig. Utskottet anser också att pilgrimsverksamheten ligger i linje med kyrkans missionsuppdrag. Det finns människor som sällan eller aldrig besöker gudstjänster men som däremot gärna pilgrimsvandrar, vilket betyder att kyrkan genom pilgrimsverksamheten når en bredare målgrupp. Utskottet ser att en utvecklad pilgrimsverksamhet kan innebära en väg in i tron för människor. Utskottet anser att pilgrimsverksamheten är ett lokalt och regionalt ansvar. Den nationella nivåns uppgift är att stödja och övergripande följa verksamheten. När det gäller större pilgrimsleder kan samverkan med andra aktörer, till exempel länsstyrelser och kommuner, vara nödvändiga och sådan samverkan sker redan. Utskottet resonerade kring problematiken att motionen handlar om anslag till en organisation. Utskottet menar vidare att summan en miljon kronor är svårbedömd och utskottet har svårt att avgöra utifrån motionen hur pengarna ska användas. Med hänvisning till vad utskottet här har anfört föreslås att kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:80.

Uppsala den 4 oktober 2018

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Hannah Häggström, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss mot utskottets förslag att avslå motion 2018:80 och föreslår att motionen bifalls.

Pilgrimsverksamheten är viktig, inte minst för att nå människor som sällan deltar i andra av kyrkans verksamheter. Den är ett inslag i Svenska kyrkans mission i Sverige. Pilgrimslederna håller sig inte inom vare sig församlings- eller stiftsgränser och bör därför vara ett gemensamt ansvar för hela Svenska kyrkan. Vi anser att föreningen Pilgrim i Sverige ska beviljas ett ramanslag på en miljon kronor, bland annat för att kunna sprida information om pilgrimsleder.

Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhem Liljendahl och Elisabeth Sandlund

Särskild mening

Jag vill understryka att kyrkan genom pilgrimsvandringar kan nå både människor som vanligtvis har ett större avstånd till kyrkans verksamhet och människor som finner sin relation med Gud både på vandring i naturen och i annan kyrklig verksamhet.

Riksförbundet Pilgrim i Sveriges syfte är att i ett kristet perspektiv lyfta fram pilgrimstraditionen. Enligt min mening medverkar pilgrimsvandring också till vår grundläggande uppgift; mission.

Många pilgrimsleder korsar gränser mellan både församlingar och stift, vilket motiverar att nationell nivå ska bidra till finansiering.

Riksförbundet Pilgrim i Sverige bör beviljas 1 miljon kronor i syfte att verka för att pilgrimsleder och pilgrimscentra i Sverige blir digitalt sökbara. Min mening är att motionen ska bifallas.

Lena Arman

Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:14

Svenska kyrkans arbete för att förhindra suicid

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2018:81 som handlar om och på vilket sätt Svenska kyrkan kan arbeta för att förhindra suicid. Utifrån pågående arbete föreslår utskottet kyrkomötet att avslå motionen men med anledning av motionen uppdra till kyrkostyrelsen att göra en uppföljning av rapporten *Svenska kyrkans arbete med suicidprevention i Sverige, 2008* samt att det i den även ska ingå en belysning av den ökade psykiska ohälsan.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:81.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2018:81 uppdra till kyrkostyrelsen att göra en uppföljning av rapporten *Svenska kyrkans arbete med suicidprevention i Sverige, 2008* samt att i uppföljningen även belysa den ökade psykiska ohälsan.

Motionens förslag

Motion 2018:81 av Margareta Andersson, Svenska kyrkans arbete för att förhindra suicid

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda Svenska kyrkans möjligheter att arbeta för att förhindra suicid.

Bakgrund

Fakta om självmord

År 2016 avled i Sverige totalt 1 129 personer i åldern 15 år eller äldre till följd av självmord. Av dessa var två tredjedelar män. Högst antal självmord per 100 000 individer fanns i åldrarna 45–64 år och bland personer 85 år och äldre. Samtidigt dog 190 personer i åldern 15–29 år av suicid, vilket gör självmord till den näst vanligaste dödsorsaken. För barn under 15 år rör det sig om cirka 10 personer. För män har antalet minskat med 9 procent under perioden 2006–2016. Bland kvinnor har det inte skett någon förändring under denna tid.

Förekomsten av självmord har i Sverige gradvis minskat från 23,1/100 000 år 1970 till 14,9/100 000 år 2016. I åldern 15–29 år har dock självmorden ökat under de sista decennierna.

Enligt Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät (2016) har 5 000/100 000 haft självmordstankar under det senaste året och 1 000/100 000 har försökt ta sitt liv. För en mindre del av de som gjort självmordsförsök, 72/100 000, har detta lett till vård

på sjukhus. Det är något vanligare med vård för självmordsförsök bland kvinnor, jämfört med män. Sjukhusvård för självmordsförsök är som vanligast i åldern 15–19 år, 166/100 000. Detta visar att cirka 500 000 personer har haft självmordstankar, cirka 100 000 har genomfört självmordsförsök, och cirka 1 500 har fullbordat ett självmord. Endast 3/1 000 av de individer som haft självmordstankar fullbordar ett självmord. Självmord kan därför betraktas som ”psykologiska olycksfall”, förlopp där tanken på självmord leder till att självmord fullbordas.

Nationellt centrum för suicidforskning och prevention

Nationellt centrum för suicidforskning och prevention (NASP) var statens och Stockholms läns landstings centrala expertenhet inom självmordsforskning och självmordsprevention. Institutionen bildades genom ett beslut av den svenska riksdagen 1993. Socialstyrelsen och Folkhälsoinstitutet fick 2005 regeringens uppdrag att ta fram ett nytt program i självmordsprevention. NASP fungerade som sakkunnig för Folkhälsoinstitutet och skrev kunskapsunderlaget åt Socialstyrelsen till det förslag om Nationellt program för självmordsprevention som dessa institutioner sammanställde och som år 2008 antogs av svenska regeringen.

NASP arbetade i ett antal nätverk och Svenska kyrkan har haft en representant med i dessa. De uppgifter som NASP hade flyttades 2015 till Folkhälsomyndigheten och därmed upphörde befintlig organisation.

Folkhälsomyndigheten har nu fått två regeringsuppdrag som rör kunskapshöjande insatser inom psykisk hälsa och suicidprevention. Det ena uppdraget handlar om att ta fram en webbaserad utbildning riktad till ledare inom den ideella sektorn som möter barn och unga. Det andra uppdraget ska ta fram en plan för en informations- och kunskapshöjande insats med syfte att minska stigma kring psykisk ohälsa och suicid.

Folkhälsomyndigheten har inbjudit Svenska kyrkan och andra organisationer till ett dialogmöte under hösten 2018 med syftet att inhämta synpunkter på utformningen av insatserna. Ett annat syfte är att föra olika intressenters perspektiv på kunskaps- höjande insatser närmare varandra och identifiera kunskapsbehov.

Nollvision för självmord

2008 beslöt riksdagen att anta en nollvision för självmord. I proposition 2007/2008:110 *En förnyad folkhälsopolitik* anförde regeringen att ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord. Nollvisionen om självmord är omstridd eftersom ett sådant mål kommer i konflikt med individens rätt till självbestämmande. Inför riksdagsbeslutet 2008 skrev därför Folkhälsoinstitutet och Socialstyrelsen i sina remissvar att det övergripande målet istället bör vara att minska antalet självmord. I samband med beslutet om nollvisionen antog riksdagen ett 9-punktsprogram för suicidprevention.

Suicidprevention inom Sveriges kristna råd

Sveriges kristna råds (SKR) referensgrupp för diakoni, där Svenska kyrkan är representerad arbetar bland annat med suicidprevention. Varje år anordnas diakonins månad och temat åren 2016 och 2017 var ungdomars psykiska hälsa och ohälsa. Detta arbete är redovisat på SKR:s webbsida med information om diagnoser, bemötande, att vara anhörig, kyrkornas ansvar, handledarmaterial, litteratur- och musiktips, filmer, podcast och annat material.

Under 2018 är temat för diakonins månad äldres psykiska ohälsa. En allt större del av befolkningen blir allt äldre och själva åldrandet i sig utgör en förhöjd risk att drabbas av depression genom biologiska, sociala och psykologiska orsaker. Äldre

med psykisk ohälsa hamnar ofta mellan äldreomsorg och psykiatri, och kan därför ha svårt att få den hjälp de behöver. I församlingarna eller i det sociala arbetet möter medarbetare fler och fler äldre som inte mår bra. Diakonins månad 2018 vill stärka medarbetare i kyrkan genom baskunskaper om hur man bemöter äldre med psykisk ohälsa. Detta arbete är redovisat på SKR:s webbsida med information om psykisk ohälsa, olika former av psykisk ohälsa, inspiration till temat, att åldras och att vara äldre, att bemöta psykisk ohälsa, att vara anhörig, kyrkornas ansvar och idéer och tips på material och fortbildning.

Svenska kyrkans arbete

Svenska kyrkan har på olika sätt och under ett flertal år uppmärksammat barn och ungas psykiska hälsa och ohälsa. Detta sker i ungdomsverksamhet, i själavård och övrig verksamhet som kommer i kontakt med unga människor. I flera församlingar pågår *Nätvandring* (att nätvandra innebär att som vuxen försöka se, stötta och stärka unga via nätet, på de forum där ungdomarna själva rör sig). *Åldersanpassade sorgegrupper* för barn som mist någon anhörig. Många församlingar har också *tjej- och killgrupper*. Stadsmissionen har *samtalsmottagningar* för barn och unga på ett antal platser i landet. På flera platser sker också *samverkan* mellan exempelvis kommunen och Svenska kyrkan kring verksamheter som vill stödja barn och ungdomar som på olika sätt lever i utsatthet. I ett antal stift görs särskilda satsningar gällande själavård för unga (Lund, Härnösand och Luleå). I genomförandet av kyrkomötesuppdraget *Krafttag konfirmation* som pågick mellan åren 2014 och 2017 lyfte de flesta stift ungas livssituation och psykiska ohälsa som ett viktigt inslag vid de regionala samlingarna. Projekt *Krafttag konfirmation* handlade bland annat om att göra en särskild satsning för att uppmärksamma konfirmationens betydelse och se på vilket sätt målgruppen konfirmander kan breddas.

Jourhavande präst

I Svenska kyrkan har jourhavande präst under åren utvecklats och arbetar nu inom tre kanaler – telefon, chatt och digitalt brev. Jourhavande präst arbetar aktivt med suicidprevention genom att finnas tillhands för människor som bär på självmordstankar. Jourhavande präst har ett särskilt fokus på suicidprevention sedan dess tillkomst för drygt sextio år sedan. Cirka 700 präster runt om i landet har inloggningsbehörighet. Jourhavande präst är tillgänglig på telefon via SOS-alarm klockan 21–06 varje dygn. Chatten är öppen söndag till torsdag klockan 20–00 och de digitala breven besvaras varje dygn.

Alla präster som tjänstgör i jouden får en introduktionsutbildning där frågor kring suicid tas upp. Varje år inbjuds prästerna till ett konvent och suicidprevention är ett återkommande tema. Vartannat år ges en fördjupad själavårdsutbildning där också suicidprevention tas upp. Svenska kyrkan är genom jourhavande präst representerad i Suicidpreventiva intressegruppen/rådet hos Folkhälsomyndigheten, där en rad aktörer medverkar.

Svenska kyrkan medverkar ofta lokalt vid suicidpreventiva dagen den 10 september varje år. Vid detta tillfälle deltar ofta präster och diakoner i fortbildningssyfte. Lokalt finns också Svenska kyrkans präster och diakoner med som föreläsare dessa dagar.

Samverkan sker också med organisationer som SPES (Riksförbundet för suicidprevention och efterlevandestöd), Riksförbundet Hjärnkoll (arbetar för att förebygga och hantera psykisk ohälsa på arbetsplatsen), den ideella föreningen Mind (arbetar för psykisk hälsa och stödjer människor i kris) som driver självmordslinjen, vilken är en

suicidpreventiv stömlinje som är öppen dygnet runt, den ideella organisationen Suicide Zero (arbetar för att öka kunskapen och bilda opinion kring suicid), Kyrkans Jourttjänst m.fl.

Tidigare behandling i kyrkomötet

2005 års kyrkomöte behandlade två motioner om suicidprevention (2005:17 och 2005:107). Kyrkolivsutskottet föreslog i sitt betänkande (K1 2005:8) att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att utreda vad Svenska kyrkan kan göra för att bidra till att förebygga självmord. Kyrkomötet beslutade enligt utskottets förslag. Utifrån detta skedde en kartläggning av Svenska kyrkans suicidprevention. Arbetet presenterades 2008 i rapporten *Svenska kyrkans arbete med suicidprevention i Sverige*. Rapporten redovisade bland annat stiftens arbete, vilket beskrevs utifrån tre områden: kunskapsinhämtning, fortbildning och utåtriktad verksamhet.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag:

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:81.
2. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2018:81 uppdra till kyrkostyrelsen att göra en uppföljning av rapporten *Svenska kyrkans arbete med suicidprevention i Sverige, 2008* samt att i uppföljningen även belysa den ökade psykiska ohälsan.

Denna motion rör ett oerhört viktigt område och utskottet konstaterar att det inom Svenska kyrkan finns ett strategiskt arbete för att möta människor med psykisk ohälsa.

Utskottet har tagit del av de ungas kyrkomötes överväganden och ser att Svenska Kyrkans Unga är angelägna om att motionen bifalls. Svenska kyrkans Unga ser behovet av en utbildning för att få kunskap kring att känna igen tecken på psykisk ohälsa och att det kan vara till stor hjälp för dem som arbetar med barn och unga. Utskottet delar Svenska Kyrkans Ungas syn på utbildningsbehov för att stärka ledare inom barn- och ungdomsverksamhet. Av bakgrundsbeskrivningen framgår det att Folkhälsomyndigheten fått ett uppdrag från regeringen att ta fram en webbaserad utbildning riktad till ledare inom ideella organisationer som möter barn och unga och att Folkhälsomyndigheten har inbjudit Svenska kyrkan till dialog i framtagandet av den utbildningen. Utskottet vill betona vikten av att suicidprevention riktas till alla åldersgrupper.

Då det redan finns ett pågående arbete föreslår utskottet kyrkomötet att motionen ska avslås men med tanke på motionens angelägenhetsgrad föreslår utskottet att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att göra en uppföljning av rapporten *Svenska kyrkans arbete med suicidprevention i Sverige, 2008* samt att i uppföljningen även belysa den ökade psykiska ohälsan.

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Anna Lundgren, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilander, Anna-Karin Westerlund, Elisabet Stålhjem Liljendahl, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Johannes Ekström, Ulla-Britt Holmér, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Marcus Lagerroos, Katarina Ramnerö Ödestad, Kjell O Lejon, Bertil Olsson, Bengt Olsson och Catrin Björkman.

Biskoparna Åke Bonnier och Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.

